

קונטרס

תיתן אמת

ובו

בירור הדרך לחיבור פנימי

לתורה ועבודת ה' ולבנין המשפחה

בדגש על האתגרים המיוחדים לתקופתנו

מודיעין עילית תשפ"ב

©

כל הזכויות שמורות למחבר

תוכן

7.....	הקדמה
10.....	סקירה על שינויי הדורות
10.....	הקמת עולם התורה
11.....	הדור השני - ילידי הארץ
11.....	הדור השלישי - תחושת השחיקה
12.....	השינויים החיצוניים
13.....	הדור הרביעי
13.....	רחמנא ליבא בעי
16.....	המכה של הקורונה
18.....	צעד ראשון לחיבור - איזון
18.....	היה "אתה"!
19.....	חובשי המסיכות
20.....	עבודת ה"כולם"
21.....	מהי צורת השלמות?
23.....	הכר את עצמך
24.....	הדרכים אל השלמות - והמחירים
24.....	הסיכון שבריאליות
25.....	הכרעתם של גדולי ישראל

- 27..... תגובת הציבור לעיקרון האיזון
- 27..... מבחן התוצאה
- 27..... תגובות לדוגמה
- 29..... מכתב מאחד מרבני ב"ב
- 32..... דרך החיבור – מזוית חיובית
- 33..... לחשוב!
- 34..... צעד שני לחיבור – הבנה
- 34..... האם עובד ה' חייב להיות "צו"ל"?
- 36..... לא להיסחף עם הסחף הציבורי
- 37..... לנתח את המחויבות שלנו לשמור מצוות
- 38..... רצון שיהיה לי טוב
- 39..... בניית מנוע פנימי לעבודת ה'
- 41..... עולם האברכים
- 41..... עולם תורה של אברכים
- 41..... ההבדל בין בחור לאברך
- 42..... החיים מחייבים להגיע לבחירה עצמית
- 43..... שאלות בבניית הזוגיות, ובעיצוב דמות הבית
- 45..... החיוב להפעיל את החשיבה
- 46..... אין להסתמך על מוסכמות
- 47..... הגדלות האמיתית
- 47..... השאלות המרכזיות בחייו של אברך
- 49..... סיפוק והתקדמות על ספסל הכולל

- 49.....משבר ה"שטעלע'ס".....
- 51.....תורה לשמה – כיצד?.....
- 51.....שינוי יחס אל הכולל.....
- 52.....מי משרת את מי?.....
- 53.....המילגה כשיקול.....
- 54.....גישה יעילה ללימוד עצמו.....
- 55.....מבנה התורה ומטרתה.....
- 56.....לייצר סיפוק מדברים נוספים.....
- 58.....מגורים בפריפריה.....
- 61.....עולמם של בחורי הישיבות.....
- 61.....אמירות ריקות - מייצרות ריחוק.....
- 61.....העולם קורץ.....
- 62.....חייבים לקיים הסברה.....
- 63.....החינוך בישיבות.....
- 64.....הנסיונות הקשים.....
- 64.....הצורך באנשים "בגובה העיניים".....
- 65.....מכת הקורונה.....
- 65.....שיח פתוח, לא מאשים.....
- 66.....דוגמה ללבטים של בחורים.....
- 68.....השאלות המצפות למענה.....
- 70.....היציאה לעבודה.....
- 70.....תופעה חדשה.....

70.....עולם התמודדויות שונה.

71.....להיות "יהודי", לא רק "חרדי".

73....."יהדות" אינה סגנון לבוש.

73.....מחויבות לקב"ה.

74.....דוגמאות מעולם ההתמודדויות.

76.....רשימת ספרי "בעצתך תנחני", ופירוט תכנם.

סדרת הוועדים "עולמו של אברך" שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.

הקדמה

משהו זז, משתנה.

הציבור החרדי עובר בשנים האחרונות שינויים לא פשוטים, ואתגרים שלא שערום אבותינו. דברים רבים שפעם היו פשוטים וברורים – נעשו עתה מעורפלים. העולם הזה חדר לכל מקום, בעוצמה ובכמויות גדולות. העולם הישן והמגונן של פעם היה ואיננו עוד.

עולם הישיבות גם הוא משנה את פניו. בחורי הישיבות נמצאים בכל מקום ומודעים לכל מה שקורה בעולם. בבתים רבים נראית תופעה של חוסר קשר והעדר שיח, בין ההורים לבניהם ובנותיהם המתבגרים. ההורים והמשגיחים לפעמים לא מצליחים להעביר את המסרים לבני הישיבות של דורנו. עולם המושגים השתנה, הפתיחות גדלה, השפה השתנתה.

מה הסיבה לכל זה, ומה ניתן לעשות?

יהיו שיאשימו את האינטרנט בהכל. הוא מקור כל הצרות. הוא פרץ את הגדרות. ולשיטתם – כל מגמתנו הינה לחסום אותו. להחזיר את הבידול המוחלט של פעם. זה הפיתרון היחיד לכל הבעיות.

מסתבר מאוד שיש צדק בכך שהאינטרנט שינה את פני העולם. כל הקהילות הסגורות נפרצו (לא רק אצלנו, גם במדינות רחוקות ובתרבויות זרות לחלוטין). כל קהילה או מדינה שהיתה מבוססת על ניתוק מהעולם הכללי ועל שמירה מהתערבות עם העולם המערבי – קרסה תחתיה בעקבות האינטרנט. אין כמעט מה לעשות מול דיסקים אונקיים עמוסי חומר, וקבצים תמימים שעוברים במייל.

נניח שאיתרנו את שורש הבעיה. נניח. אבל מה הפיתרון? מה ניתן לעשות כדי לבנות את עצמנו ולתת לעצמנו ולילדינו כוח עמידה מול הנסיונות?

האם אכן הפיתרון היחיד הנדרש מאיתנו הוא להתנתק מהאינטרנט ככל האפשר?

ההתנתקות מהאינטרנט היא מצויינת, אך במציאות – זה לבד ממש לא מספיק, משום שאי אפשר לחסום הרמטית. גם אם אברך מצליח לא להחזיק מחשב – בדרך כלל אשתו עובדת עם מחשב, ובדרך כלל גם עם אינטרנט. ואם לא היא – אז החברותא שלו. ואם לא הוא – אז הבן שלו בישיבה כבר מוצא את הדרך להתחבר אל מקורות המידע. בסופו של דבר יש צורך לתת מענה מול הנסיונות, ולא רק לברוח מהם.

התפקיד העיקרי המוטל עלינו הוא לנסות לבנות את עצמנו מבפנים, **למלא את עצמנו בתוכן, בחיבור פנימי**. חיבור שיחזיק מעמד גם מול שיטפון הידע והתאוות המגיעים מבחוץ.

כל עוד המסגרת היתה הרמטית, היה ניתן להסתמך עליה ולתת לה לעשות את העבודה במקומנו. נעשה הכל כמו כולם: נתפלל בזמן, נשמור שלשה סדרים ביום, נגור עם כולם בערים החרדיות, נלבש כובע וחליפה ונלך בתלם.

אבל בעולם שבו המסגרת נסדקה – יש צורך קריטי למלא את עצמנו בתוכן. להתחבר אל עבודת השם, לרצות את התורה ואת מצוותיה. להרגיש שליחות ויעד בחיים של תורה. להעמיד בית של עבודת ה' מתוך שמחה ונעימות.

זה הפיתרון היחיד שביכולתנו להציע, לעצמנו ולילדינו.

בניית עולם פנימי של אהבת ה' ותורתו דורשת התבוננות רבה, הן מבחינה תורנית, והן מבחינה רגשית.

מבחינה תורנית – עלינו להבין את מה שאנחנו עושים. לבנות עולם של מחשבה והתבוננות. להבין בעצמנו את דרכנו, ולהסביר אותה לילדים שלנו. לא לחסום אותם מלשאל, אדרבה, לעודד שיח פתוח על הכל. מותר להגיד "אני לא יודע" וללכת לברר את הדברים, זה הרבה יותר משכנע ומועיל מאשר חסימת פיות.

ומבחינה רגשית – עלינו להיות מודעים לעצמנו. אנחנו מנהלים אורח חיים תובעני של לימוד תורה וניהול בית של תורה. אנחנו צריכים למצוא את עצמנו בתוך כל עולם המטלות הזה. לוודא שאנחנו שמחים בדרכנו.

זו הדרך היחידה לשמור על עצמנו ולהקים את דורות ההמשך שלנו. ליצור שיח עם הבחורים שלנו, לשמור על הבחורות שלנו. להחזיק מעמד גם בדור האלפיים פלוס.

כאשר אנחנו נהיה מלאים בתוכן – נהיה שמחים ומאושרים ביהדותנו ובחרדיותנו, וזה מה שיתן לנו את הכח להמשיך.

בזה עוסקת החוברת שלפנינו.

יש להדגיש שהדברים האמורים בה קיבלו את אישורם ואת עידודם הנלהב של מורי ורבותי זקני הדור שליט"א.

סקירה על שינויי הדורות

הקמת עולם התורה

בראשית דברינו יש לנתח את התפתחות הציבור החרדי בארץ לאחר השואה, והשלבים שהוא עבר מעת הקמתו.

הדור הראשון לכינון הציבור החרדי היה דור שעסק בהקמה, ביצירת יש מאין. לא היינו קיימים על המפה. כמעט לא היו ישיבות, בקושי היו תתי"ם, ומי חלם על כוללים. אפילו לא היתה הגדרת זהות ברורה לחרדיות. הכל היה מעורפל ולא ברור. משפחות רבות שלחו חלק מילדיהם ללמוד בישיבות תיכוניות ואת חלקם האחר לישיבות קדושות.

הסבים והסבתות שלנו, ניצולי השואה, הקימו בעשר אצבעות מדממות את משפחותיהם, בתנאים גשמיים ירודים, וללא מסגרת רוחנית תומכת.

איך הם הצליחו בתקופה קצרה כל כך לרומם את עולם התורה, להשריש מושגים של התמסרות לתורה והצלחה בלימוד?

על ידי הישיבות, ויחד איתם – הסמינרים.

עולם הישיבות היה נחרץ, לוחט, ובלתי מתפשר. הרב מפוניבז' עם האש היוקדת היה דוגמה משקפת לבוני העולם, למקוממי קרן התורה. מכונני הישוב החדש היו חדורים בלהט יוקד ובאש של צימאון לתורה. רק הלהט הזה הצליח, בזכות מסירות הנפש של ההורים, לעשות את הבלתי יאמן. להשריש אהבת תורה בלבבות של בחורים ונערות, שהגיעו מבתיים שהיו טרודים עד צוואר במלחמת הקיום.

ילידי הארץ שנשלחו להתחנך במוסדות החינוך החרדיים, גדלו בכור ההיתוך הבוהר באש קודש של עולם הישיבות, ויחד איתו הסמינרים.

הדור השני – ילידי הארץ

הבתים שהקימו בוגרי הישיבות, הדור השני בארץ, היו בעלי קו אחיד, ברור וחד: להמשיך את הלהט של שנות הישיבה והסמינר. להקים בתים של תורה, בתים בהם הכל סובב סביב תורתו של האב והבעל. באותן שנים באו קיצבאות הילדים הגדולות ואפשרו את צמיחתם המהירה של הכוללים, שאז התחילו לתפוס תאוצה. עול הפרנסה לא היה כבד מנשוא, ואפשר לאברכים הרבים להישאר בעולמה של תורה, עד בוא המשרה הצפויה.

כך גדל והתפתח בצורה מטאורית עולם האברכים, ואיתו כל הציבור החרדי. הנוכחות המספרית העצומה של האברכים ומשפחותיהם, גרמה לכך שההכרה בחשיבותו של לימוד התורה חלחלה לכל שכבות הציבור.

ניתן לעקוב אחרי משפחות רבות בכל מקום בארץ, ולראות את כיוון הנסיקה המדהימה: הסבא והסבתא אנשים "פשוטים", עמלי כפיים ויראי שמים, והדור השני – אברכים, בעלי תורה, בוגרי ישיבות ובעלי עולם מושגים תורני לחלוטין, שהמשפחות שהם הקימו הינן תורניות במלוא מובן המילה.

הדור השלישי – תחושת השחיקה

הדור השלישי נולד אל המוכן, בבתים של הורים שכבר גדלו בתוך המערכת התורנית. לכאורה הדור הזה אמור להמריא אל על, הרי יש לו את כל התנאים לצמיחה, מוכנים מראש. אך כאן נוצרה בעיה: **חוסר הבחירה, התבנית היצוקה, והדרך הסלולה שאין לנטות ממנה ימין ושמאל – גורמים לתחושה של יובש ושעמום.**

הדרך הישיבתית דורשת מהאדם להשקיע את עצמו בלימוד, ולחיות את כל חייו בעולם התורה, ובד בבד דורשת מאשתו לסייע לו. זו דרישה גבוהה. כאשר היא נעשית מבחירה אישית – היא קלה יותר, אך כאשר היא נעשית מתוך תבנית מוגדרת ומוכרחת – היא קשה בהרבה. הדור השני עשה זאת בתחושת אתגר ושליחות, ואילו הדור השלישי עושה זאת בתחושה שבלונית מעיקה.

כאשר הדור השלישי היה תחת עול המחנכים, בעולמם של הישיבה והסמינר, השינויים לא באו לידי ביטוי. כל שינוי חברתי לא נותן את אותותיו מיד, משום שהשינוי מתרחש בלב פנימה, אצל צעירים שעדיין לא מנהלים את העולם אלא נתונים להשפעת מחנכיהם. אבל כאשר הדור השלישי התחיל להינשא ולהקים בתים, ובעצם לקחת אט אט את המושכות לידיה בצורה עצמאית – התחיל המבחן האמיתי.

הזוג הצעיר מתחיל לנסוע על הכביש המהיר, הוא הולך לכולל והיא מחפשת עבודה, הוא עמל ללמוד, והיא מתאמצת ללדת ולגדל ילדים בהתמסרות, ושניהם עושים זאת בסתמיות, כהמשך טבעי לחיים, ללא תחושת שליחות וללא הרגשה של מיוחדות יוצאת דופן. **אנחנו סתם, עוד זוג בתוך ההמון.**

וזה קשה.

השינויים החיצוניים

בד בבד חלו שינויים מכל הכיוונים: קיצבאות הילדים הלכו והתקצצו; יוקר המחיה האמיר; המשרות התורניות פסו מן הארץ; והעולם החילוני נעשה הרבה יותר נגיש ומוכר, עם הפצעת האינטרנט לחיינו.

כל הנתונים יחד חברו עלינו לעשות את מלאכתנו לבלתי אפשרית. הלהט שלנו להמשיך את המסלול כבר לא מה שהיה פעם, ובד בבד האפשרות הטכנית לעשות זאת הלכה ונעשתה יותר ויותר קשה, מכל הסיבות האפשריות: גם אין כסף – עם הקיצוצים הנרחבים, גם אין אופק – בהעדר המשרות התורניות, וגם אין עבודות הוראה לנשים.

כל הנ"ל יצר מצב של פתיחות הולכת וגוברת לעולם הכללי, החילוני. נשים התחילו לעבוד במקומות מגוונים, הרחק מבני ברק המגוננת, גברים התחילו להכיר אופציות נוספות, להתחבר לאינטרנט. העולם הזה ומושגיו נהיו יותר קרובים להשגה ובני מימוש. התחיל תהליך של פתיחות, שהסיכונים שבו רבים עד מאוד. ואכן הוא יצר במציאות נזקים רבים.

הדור הרביעי

ולתוך זה נולד הדור הרביעי, דור העתיד שלנו. כרגע רובו נמצא בישיבות או בקו התפר של תחילת החיים העצמאיים, אבל לא ירחק היום והוא יקח את המושכות לידיים. הוא זה שימלא את מקומנו, והוא זה שיחנך את ילדיו ותלמידיו שלו.

הדור הרביעי גדל והתחנך באוירה של "מלומדה". המחנכים גדלו בתוך עולם התורה והם מכוונים את תלמידיהם בטבעיות להמשיך להישאר בו, אבל לפעמים, מרוב הרגל וזרימה טבעית, אין להם הבנה יסודית למה הם בעצם שם, למה בעצם הם לומדים, למה בעצם הם שומרים תורה ומצוות. החניכים קולטים ומרגישים את חוסר החיבור הפנימי הקיים באויר, ומרגישים גם הם מנותקים.

בד בבד, אותו דור רביעי גדל גם בעולם שיש בו הרבה אפשרויות, הרבה גשמיות, הרבה מושגים כלליים, הרבה פתיחות לרחוב התוסס והצבעוני. וללא חיבור פנימי – אין לו כלים לעמוד נגדו.

מתקבל הרושם שהכל פועל נגדנו.

מה זאת עשה לנו אלוהים?

רחמנא ליבא בעי

הקב"ה אינו מטיל אותנו לנסיונות בכדי להקשות עלינו את החיים, חלילה. לכל נסיון יש מטרה: להרים, לרומם, להוציא אל הפועל את הכוחות האמיתיים שלנו.

ננסה להתבונן מהצד על העולם החרדי: ישיבות מלאות, כוללים עמוסים, סמינרים גדושים עד להתפקע. כולם מחנכים לתורה ומצוות. מה חסר?

שמעתי מרבתי, זקני ראשי הישיבות שליט"א, את המשפט הבא:

חסר חיבור פנימי.

ככל שהמסגרת גדלה והציבור מתרחב – כך עבודת ה' וכל החיים הרוחניים נכנסים לשבלונה אחידה, לדפוס חיים אחיד ומוגדר. כולם לומדים, כולם שומרים על המצוות, כולם שומרים על הכללים התקינים במרחב הציבורי.

והקב"ה לא מרוצה מזה. "רחמנא ליבא בעי". הוא לא צריך עדר המוני. אין לו טעם בחיקויים. הוא צריך אנשים, בעלי בחירה, בעלי רגשות, שבחרו לחיות בצל כנפיו, שעובדים אותו בהנאה, בשמחה, בחיבור פנימי.

הנסיונות הקשים המפוררים את **כח המסגרת**, באים במטרה לאלץ אותנו לחזק את **כח היחיד**. לבנות את העולם הפנימי שלנו בצורה יסודית, של אהבת הקב"ה ואהבת תורתו.

במצב הנוכחי, עם הקשיים הכלכליים והרגשיים המצויים כיום, קשה מאוד לנהל בית של תורה. אבל הקושי הוא בעיקר כאשר אין הבנה לאן חותרים בכלל ומה המטרה של כל זה. הרבה יותר קל לנהל בית כזה כאשר יש יעד, ויש אהבת תורה, ויש טעם במצוות.

כאשר הבית מתנהל עם חיבור פנימי ועם שמחת חיים – ההורים מלאים בתוכן, מאושרים בדרכם, והם מקרינים על הילדים את הקשר עם התורה ועם המצוות, ואת הביטחון בצדקת הדרך. לילדים הגדלים בבית כזה – יש כלים להתמודד עם העולם הרחב.

האתגר האמיתי של עבודת השם הוא לחבר את התורה לחיים. לחיות את חיי העולם הזה במבט של יהודי. **להיות לא רק אברך מתמיד, אלא גם בן אדם. לא רק תלמיד חכם, אלא גם אבא, גם בעל. להיות לא רק אוהבת תורה, אלא גם אשה מסורה, רעיה נאמנה.** רק כאשר קיים החיבור הזה, בין האדם הטבעי, האמיתי הפשוט, לבין עבודת ה' – אז עבודת ה' נעשית בצורה יסודית, אמיתית וכנה, ורק כך היא בת קיימא.

הגענו למקום שבו אין לנו ברירה אחרת אלא להפעיל את הרצון האישי שלנו בעבודת ה'. להתחבר אל האדם הפנימי שבנו, אל הנפש הטבעית שיש לה צרכים רגשיים, שרוצה להרגיש טוב עם עצמה, ובגישה כזו לגשת לעבודת ה'.

ללמוד בצורה שאנחנו נהנים מהלימוד, לקיים מצוות ולהתפלל בצורה שבה יש לנו טעם והנאה. לנהל חיי משפחה שמחים, שבהם התורה והמצוות אינם עול מכביד ומאיים אלא דבר נעים ורצוי. להשקיע בבניית קשר טוב ובריא בין בני הזוג ועם הילדים. בקצרה: להתחיל לחיות לאור התורה. לא להסתפק בתורה, אלא להגיע לחיים של תורה.

הדרך המוצעת היא קשה, אבל שכרה בצידה. התוצאה שאליה מגיעים היא אהבה אמיתית לקב"ה ולתורתו, שמחת חיים ותחושת רגיעה. בכל מקרה, אין לנו ברירה, הקב"ה מוביל אותנו לשם.

דברים אלה כתבו לי מו"ר הגר"צ דרבקין שליט"א, והגר"י אייכנשטיין שליט"א, לפני כשבע שנים, בהסכמתם לספרי "חישבתי דרכי" חלק א'.

מובטחני שכשם שספריך הקודמים הביאו תועלת עצומה לכל דורשי ה' ומבקשים לדעת צפונותיה של תורה, כמו כן ספרך זה יביא תועלת רבה לכל החפצים להיות עובדי ה' באמת ולא כמצות אנשים מלומדה, אשר זה הוא שורש כל השיבוש הנורא שרואים אנו עכשיו בקרב בני תורה. וכבר ביאר המלבי"ם את דברי הנביא ישעיה (כט יג יד) "ויאמר ה' יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני וליבו ריחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר". "ותהי יראתם אותי - גם יראתם הוא רק מצות אנשים ורק מלומדה ומורגלת, ר"ל כי יש יעשה המצוות רק מצד שכן הורגל מנעוריו והונהג עליהם מבלי כוונה ומחשבה ובכ"ז יודע שהם מצות ה', אבל הם לא יעשו מפני שציום ה' כלל רק מפני שכן ציום הוריהם ואבותיהם, וגם זאת מבלי דעת איזה טעם להמצוה רק מצד הלימוד וההרגל, כי ע"י טענות כאלה יתפקרו להכחיש בכלל שיצוה ה' לאדם מצות וחוקים ושיוכל האדם לעמוד על כוונת המצות וטעמיהם הישרים".

הגאון הגדול ר"צ דרבקין שליט"א, בהסכמה לספר "חישבתי דרכי"

יעויין בחוה"ל בהקדמה שכותב שיש מצוות התלויות באיברים ויש מצוות התלויות בלב, וכל שרשי המעשים שמתכוונים בהם לשמו יתברך מיוסדים על נקיון הלב, ואם יארע לקול בלב לא יהיו המעשים מקובלים לפני השי"ת. **לצערנו בשנים האחרונות יש ירידה גדולה בכל מה שנוגע לחובות הלבבות, וישנם הרבה ששמים דגש רק על דברים חיצוניים וחיים רק לפי המקובל.** והפנימיות נצרכת מאוד, ובפרט בימינו שנראה שיבואו עלינו נסיונות קשים, והדרך להתמודד היא כמש"כ בגמ' (קידושין לט:): ישב ולא עבר עברה נותנין לו שכר כעושה מצוה, וביאר רבינו יונה שהיינו מצוות יראת ה', דהיינו שיראת ה' נוגעת בלבבו וחי את חייו לפי התכלית שהאדם נברא בשבילה.

הגאון הגדול ר"י אייכנשטיין שליט"א, שם

המכה של הקורונה

אם לא היה די בכל אלה, באה הקורונה והרחיבה את הסדקים. התקופה הארוכה בה עולם הישיבות התנהל בצורה לא נורמלית, גרמה לבחורים רבים להישיר מבט אל עצמם ולבדוק מה הם רוצים באמת.

כשבחור חי בתוך חברה שכולם לומדים, וסדר היום שלו סובב סביב הישיבה, ממילא הוא עושה מה שכולם מסביבו עושים: הוא לומד כמו כולם. אמנם מבלי חיבור פנימי, ובלי חזון, וללא תכנית לחיים, אבל למעשה הוא לומד. הוא נסחף אחרי האווירה, הוא חלק מה"בסמדרש".

הקורונה שינתה סדרי עולם ביחס לעולם הישיבות. היא ריסקה את האווירה. בתי המדרשות הפכו לקפסולות, וחלק נכבד מהבחורים ישבו בבית או בבידוד. הקב"ה לקח את ההמולה והרוח של הבית מדרש, השאיר את הבחור לבדו מול הגמרא, ואמר לו: תתמודד!

הדבר לא נמשך תקופה ארוכה, אך הוא הספיק כדי לפוצץ את הבועה של "כולם" אצל בחורים רבים. אין ספק שהיו בחורים לא מעטים שניזוקו מכך, למרבה הצער. אך היו גם רבים אחרים, שלראשונה פתחו את עיניהם והתחילו לעבוד על עצמם עבודה פנימית.

בחור ישיבה חכם אמר לי משפט נבון, משקף כל כך: "הקורונה הזיקה קשות לעולם הישיבות, אבל הועילה להרבה מבחורי הישיבות". כל נסיונות התקופה מצד אחד מפרקים את המסגרת, אבל מצד שני הם מחייבים את היחיד להישיר מבט אל עצמו ולהתחיל לבנות את חייו באמת.

כיצד בונים עבודת ה' פנימית, כיצד מייצרים מהלך של חיבור בר קיימא לחיי תורה? בכך נדון בפרקים הבאים.

צעד ראשון לחיבור – איזון

יש סיבה שהרבה לומדי תורה נשברים, משום שכל הדרבון ללמוד הוא להיות מגדולי הדור. ואחרי כמה שנים שלא רואים את הדרגה הנכספת – נשברים. אמנם מבארים, שמה שכתוב בחז"ל שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הכוונה שיהיה לו איזה נגיעה למעשי האבות, ועצם הנגיעה מדרבן ונותן מושגים של גדלות. ואין הכוונה שאדם יחשוב שהוא הרעק"א, אלא הנגיעה הזאת שהוא חש במשהו מהדרגה הגבוהה זה מעורר לשאיפה אמיתית, וכך השאיפה היא לגדלות אמיתית ולא לכבוד. הגאון הגדול ר"י אייכנשטיין שליט"א, בהסכמה לספר "בעצתך תנחני"

היה "אתה"!

הצעד הראשון להתחבר לעבודת השם הינו – לעבוד את השם מתוך המקום האמיתי שלך. להיות מה שאתה.

כולנו גדלנו על שאיפות לגדלות, גדלות בתורה, גדלות ביראת שמים. סיפורי ההוד על גדולי ישראל הינם חלק בלתי נפרד מהצמיחה שלנו. אבל דווקא משום כך, דווקא משום שהשאיפות לגדול כל כך מושרשות בנו, נוצר לעיתים קרובות תהליך של דמיון, של כניסה לבועה. האדם מתנתק מהאישיות הבסיסית שלו. הוא מסתער על המטרה של גדלות בתורה, ומבלי משים הוא נהיה מדומיין, הוא בטוח שהוא הולך לכבוש את הפסגה של הנהגת הציבור החרדי (ואם לא הוא – לפחות הבן שלו), והוא לא קולט שבדרך הוא מדכא את עצמו, או את אשתו וילדיו.

הקב"ה ברא אותנו כדי להיות אנשים גדולים. מה זה אדם גדול? אדם גדול הוא אדם שמחובר ראשית כל לעצמו, עושה את כל מעשיו מתוך התבוננות, מתוך בחירה, מתוך שמחת חיים, ואז הוא הולך וגדל, כאשר הוא מרומם את האישיות שלו להיות עבד ה' אמיתי ותלמיד חכם.

לשם כך אדם צריך לוודא שהוא באמת מזדהה עם מה שהוא עושה, שפיו וליבו שווים, שהוא חי חיים של עבודת ה', מלאים שמחה וטעם.

אבל אם הוא מתעלם מעצמו, מצרכיו הבסיסיים וממבנה האישיות שלו; אם הוא חי כל הזמן בעולם מדומיין שבו הוא הגר"ח קנייבסקי הבא – הוא הולך ונהרס. הוא לא עושה מה שמתאים לו, אלא מה שכולם עושים, מה שהחברה דוחפת, כי הוא רוצה לנצח בתחרות, לתפוס מקום טוב בצמרת.

ראשית כל הוא מדכא את עצמו, וזה פוגע לו בשמחת החיים. מגיל צעיר הוא אינו מעוניין לחיות עם הזהות האמיתית שלו, עם עצמו. הוא מעדיף להתעלם מהאיש הזה ששמו "אני" ולחיות עם זהות שאולה. בתעודת הזהות שלו לא רשום שמו אלא מעמדו החברתי, זה מה שהוא מעוניין לראות.

אבל הנזק לא מסתכם "רק" בדיכוי עצמי. הנזק העמוק הוא שעבודת השם אינה מתחברת כלל לאדם עצמו, אלא היא בנויה אך ורק על הקליפה החיצונית שלו. כל התורה והמצוות הם חלק מהאווירה, מהמשחק.

נוצר מצב בו אדם לא חי עם עצמו אלא עם הקליפה שהלביש על עצמו. הוא מנסה כל העת ללכת בכיוון של מושא הערצת החברה, להיות קצת "גדול" או קצת "ראש ישיבה". הוא חש שעליו לשחק על הבמה ואסור לו להיות מה שהוא.

חובשי המסיכות

מגיל הגן הילדים מתחנכים להיות מזויפים, לא לתת ביטוי למה שהם חושבים באמת. הילד חושש להביע בקול את חלומותיו, מפני שאם הוא יביע אותם הוא יספוג מבט חמוץ. הוא יודע שעליו לשקר ולומר: "אני רוצה ללמוד תורה כל היום", גם אם הוא לא חושב כך באמת. כך מתרגלים להיות שחקנים, להתנתק מן האני הפנימי ולחיות עם המסכה שהחברה דורשת ללבוש.

בדפי הקשר של הילדים והילדות בגן אנו קוראים כמה הילדים מתמלאים ב"רגשי קודש נעלים" לקראת סיום החומש או תחילתו. (פעם שאלתי ילד אם הוא אכן מצפה לסיום החומש, והוא הגיב: "בודאי, הרי יחלקו ממתקים!...") ברבים מסיפורי

הילדים מתוארות דמויות לא מציאותיות, של ילדים שכל חפצם הוא רק לעשות מצוות.

כך מתעצמת בתת המודע של הילד התחושה שאני כמות שאני חסר ערך. אם אני רוצה לזכות לערך כל שהוא אני מוכרח ללבוש מסכה, להיות שחקן על במת החברה, לא לתת לגיטימציה למה שאני חושב. כך נוצר בחור צעיר מנותק מעצמו, שאינו מעונין להכיר את תכונותיו ולהגדיר את תחושותיו.

הבחור גדל ועולה לישיבה גדולה. בשלב זה הוא כבר חי לחלוטין עם זהות שאולה: החזון איש, הרב שך, ר' חיים קנייבסקי, או ראש הישיבה שלו. כולם - רק לא הוא. הוא מתחתן - ומביא עמו את המסכה לבית החדש. ה"אני" האמיתי חבוי אי שם במעמקי התודעה.

עבודת ה"כולם"

כאמור לעיל, הנזק הוא לא רק בתחום הנפשי, אלא גם בתחום הרוחני.

אנשים רבים מעמידים את כל הדת על מה שעושים כולם. לא מתאמצים להשקיע מחשבה בנושאים שהנשמה תלויה בהם, כגון: כמה צריך ורצוי להשקיע בבניית קשר עם בת/בן הזוג, איך מחנכים את הילדים, מדוע בכלל אנו מתאמצים כל כך ללמוד, כמה - והאם בכלל - רצוי להשקיע את הזמן בעשיית חסד על חשבון הלימוד, ועוד. רבים פותרים את כל השאלות הללו על ידי חיקוי של כולם, והכל בא על מקומו בשלום.

מהיכן נובעת הגישה המעוותת הזו? מכך שהאדם מתהלך בתחושה שהוא כשלעצמו אפס. החברה היא המציאות היחידה הקיימת, וממילא על כולם להתנהג בחיקוי מושלם של כולם.

כך תיתכן מציאות עגומה בה אנשים חכמים וטובים אינם מכירים לעומק את בנות זוגם, אינם מודעים לקשיים העוברים על בניהם, ואינם מסוגלים לשוחח עם בנותיהם יותר מחמש דקות. כל זה נובע כתוצאה מכך שאינם מכירים את עצמם כלל, וקשה להם להשקיע בהיכרות עם אחרים.

יש ללכת בדרך התורה ובחיי תורה מתוך רוגע נפשי, מתוך חיבור אל הנפש והכרה בצרכיה, **מתוך ביקוש אמת ומודעות פנימית**, מתוך הבנה שהקב"ה לא רוצה מאיתנו רק לימוד תורה בלבד, אלא גם חיים בריאים ושמחים לאור התורה. להבין שהתורה לא באה להכניס אותנו ללחץ בלתי פוסק של שעבוד למוסכמויות ותחרות, אלא לבנות חיים מאושרים. **להיות עובדי ה' באמת, לא עובדי המערכת.**

רק כאשר אדם עובד את ה' מתוך הכרה עצמית, מתוך ה"אני" האמיתי שלו – הוא בונה בתוכו חיבור פנימי אל התורה והמצוות. זו הדרך היחידה.

מהי צורת השלמות?

הצעד הראשון אל השלמות האמיתית הוא לחפש את האמת ולא לחיות חיי תחרות ועשיית רושם. אבל בכך לא די. יש לתקן את המבט על צורתה הנכונה של השלמות. להבין כיצד אמור להיראות אדם צדיק.

אצל אנשים רבים קיימת תחושה שהשלמות המקסימלית הינה לא לרצות רצונות פשוטים, להיות מרום מרגשות אנושיים. ובכדי להגיע אל השלמות הנכספת הזו – לא יוצרים קשר נכון עם בת הזוג, לא משקיעים כראוי בילדים, מלחיצים את הבנים בדרישות ולא מקשיבים להם באמת.

הבסיס להרגשה הזו הוא הסיפורים הרבים על גדולי ישראל, שאיכשהו תמיד נותנים את ההרגשה שגדולי ישראל לא התעניינו כלל בחיים, ולא היה להם טעם בשום דבר ורגש של משיכה לשום דבר, חוץ מלדף גמרא.

ברם, האמת היא שהצורה של גדולי ישראל היא דווקא של אנשים חיים מלאים הנאה. מרן הגרא"ל שטיינמן היה אדם מאושר. מרן הגרמ"י ליפקוביץ' היה בעל רגש עצום. מרן הגר"ח קנייבסקי בביתו פנימה הוא איש שמח ומלא עליצות. חיי תורה אינם מדכאים אלא ממלאים בשמחה. כל עולם המצוות הוא עולם של רגש חי. רגש שנותן מקום לאדם, לא שדוחה אותו הצידה.

לא רק שאי אפשר לו לאדם להשריש מקרבו את כוחותיו הטבעיים ומוכרח הוא שימצאו בו כולם, אלא גם דרוש וראוי הוא שכל כוחותיו יחיו בו. כי רצון ה' בבריאת

האדם היה, שיהיה ויחיה דווקא במתכונתו זאת. ורק האדם שכל כוחותיו ערים וחיים בו נקרא אדם שלם. והתורה דורשת שהאדם בשלמותו – היינו בכל כוחותיו – יהיה כמו שצריך הוא להיות ויעשה מה שנפקד עליו לעשות. ואין התורה דורשת מהאדם שימית כוח אחד מכוחותיו ויחיה בלעדיו. כי מלבד שלא יעלה זאת בידו, מפני שלא ניתנה היכולת לאדם לעקור כח מכוחות נפשו לבלי התחשב עמו כלל - כי אם יכניעו במקום אחד יתפרץ כעבור איזה זמן במקום אחר ביתר שאת וביתר עוז - הנה מלבד זה, עד כמה שיעלה בידו לעקור כח מכוחותיו, הלא תחסר נפשו ולא יהיה אדם שלם, כי איננו על פי מתכונתו האמיתית שנקבע לו מה'. **ואדרבא, כל מה שיגדל האדם מתגדלים ומתחזקים עמו כל כוחותיו ורגשותיו.**

כי האדם הגדול ברוחב ליבו ובכוחותיו הגדולים והחזקים אי אפשר שלא יתפעל מענייני תבל הנהדרים, ובנפשו הגדולה המכילה את הכל מוצאים את ההד כל ענייני העולם המעוררים התפעלות והתרגשות. אלא שאינו מוציא את התעוררותו ותנועת נפשו לעניינים גסים וכעורים, כי אצלו נוגעת התעוררות כוחותיו למיתרי נפשו היותר דקים ועדינים, מעוררת אותם ומביאה אותו לידי התרגשות היותר עליונה.

כללו של דבר, אי אפשר ואין ראוי לשום אדם לאבד כח מכוחותיו, אלא כל כמה שיגדל האדם יגדלו עמו כל כוחותיו ורגשותיו. וההפרש בין האדם הפשוט והאישי הנעלה הוא, כי אצל הפשוט כל כח ורגש שמתעורר בו הוא חי בפני עצמו, ואצל הגדול כל ענייני מוארים ומוחדרים באור הדעת, מתאימים ומשלימים לכוחות הנעלים והטהורים הנמצאים באדם הגדול...

כללו של דבר: אל לו לאדם להמית כח מכוחותיו, כי כל מה שיגדל האדם ויתקרב לתעודתו ישמשו לו כל כוחותיו לתכלית הנרצה, כי כולם הם חלק מתמימותו עם אלוקיו, וכולם נותנים לו עוז ומרץ להכיר את גדולתו יתברך ולבוא לידי הכרה מתוך התפעמות עצומה בגדולת מעשיו. ומפני זה מה שאנו רואים כי לעת הזקנה אינם פועלים בו באדם כל כוחותיו כל כך בחזקה ובתוקף, אין זו מעלה ושלמות, אלא אדרבא חיסרון והעדר הוא זה, כי אינו על פי מתכונתו האמיתית, אינו במצב השלמות.

אלא על האדם להחזיק ככל האפשר לו את הצעירות והרעננות ולחיות עם כל כוחותיו,
שרק אז נקרא אדם שלם".

מהרי"ל בלון, מאמר "פּלס מעגל רגליך"

כאשר אדם מחובר היטב לדרישות שהוא דורש מעצמו ולאורח החיים שהוא חי
בו – הוא ממילא מאושר ושמח, והתורה ממלאת אותו. גם אם הוא דורש מעצמו
בלי סוף, מתמיד עד קצה גבול היכולת ומתמסר לתורה בכל ישותו – הוא חי, הוא
מלא שמחה.

הכר את עצמך

צריך לכוונם שיבינו שאין הם יכולים להידמות להנהגותיהם של גדולי הדורות
הקודמים, אלא יש תועלת בקריאת העובדות לראות גדלות התורה וגדלות היגעים בה.
כי אם קריאת הסיפורים תביא לכך שהם יחשבו שהם צריכים ויכולים לחקות את
המעשים שעשו גדולי ישראל בדורות הקודמים הרי יש בזה סכנה גדולה ואפשר
שיצא שכרו בהפסדו.

(מֵרֵן הַגֵּרָמ"י לִיפְקוּבִיץ' זצ"ל, דרכי החיים ח"א עמ' כז)

ישנם אנשים שלעולם לא יגדירו לעצמם את חולשותיהם. הם אינם מוכנים
להודות בכך שהם זקוקים לאוכל טעים, למשל, או שהם זקוקים לשקט למשך
כמה דקות כשהם שבים הביתה.

מדוע? מה הסיבה שכל כך קשה לומר "אני אוהב שניצל"?

משום שהודעה רשמית כזו פירושה הודאה בכשילון. פירושה שאני אדם קטן
שאיכפת לו מאד מאוכל, וחשוב לו שהאוכל יהיה טעים, וזה בהחלט לא נעים.

אבל זה אכן כן! כלום עדיף לטמון את הראש בחול? להתעלם מהזהות האמיתית
ולחיות בזהות שאולה!?

כאשר לומדים את הש"ס מגלים דוגמאות לרוב של חשיפת רגשות באופן גלוי וברור, ומערכות יחסים משפחתיות חמות וגלויות. כי יהודי אמיתי הוא יהודי שחי עם עצמו ללא מסיכות, מכיר את תחושותיו ומגדיר את רצונותיו. רק כך אפשר להתקדם בעבודת ה', כאשר ברור לי מי אני והיכן אני נמצא.

על אדם לומר לעצמו באופן הברור ביותר: הקב"ה אינו מצפה ממך שתהיה כמו כולם, הוא רוצה שתהיה אך ורק "אתה". ולשם כך עליך להכיר את עצמך. ההכרה האישית לא רק שהיא מותרת, אלא היא מצוה. היא הבסיס לכל המצוות.

הדרכים אל השלמות – והמחירים

ניתן להציג זו לצד זו שתי דרכים: דרך אחת – המראה לעולם הדמיון, הדורשת מהאדם מאמצי על מחד גיסא, והשקעה רבה בהילה החיצונית ובעשיית רושם מאידך גיסא, הכל כדי להיות "דמוי הגר"ח קנייבסקי". דרך שניה – התחברות לעולם הפנימי, הדורשת מהאדם מחשבה והתבוננות, ועבודת ה' בהתקדמות מתונה אך עקבית.

הדרך הראשונה מביאה תוצאות מיידיות לכאורה, של התמדה, של מאמצים כבירים ללימוד, ושל הצלחות רוחניות, בעיקר בלימוד. אך בהמשך היא גם עלולה לגבות מחירים כבדים. מאנשים רגישים היא גובה מחירים מידיים, של עצבות וחולשה נפשית ופיזית, ולפעמים התמוטטות כללית, ומאנשים חזקים יותר היא עלולה לגבות מחירים בהמשך, ברבות השנים. כאמור, המחירים עלולים להיות גם רוחניים: כיוון החיים משתנה לפעמים מחיים של עבודת ה' פנימית לחיים של עשיית רושם חיצוני.

הדרך השניה מביאה תוצאות פחות מיידיות. היא פחות מרשימה, והיא דורשת יותר עבודה פנימית. היא יציבה יותר ואין בה סיכונים של נפילות והתרסקות. כאשר אדם מחובר אל הפנימיות שלו, הוא עובד את ה' בשמחה לפי כוחו ולפי טבעו.

הסיכון שבריאליזם

אמנם, גם בדרך זו עלולים להיות סיכונים.

יש שעלולים לתעות בדרך ולחיות בעצלות וללא מאמץ, מתוך מחשבה מוטעית שכיכול אסור להתאמץ בכלל בתורה ובעבודת ה'.

כי זו המציאות: כל דבר שדורש קצת מחשבה והתבוננות – עלול להביא גם לטעויות אצל אנשים שלא יתאמצו לחשוב.

כאן מתעוררת השאלה, כיצד ראוי לחנך, את עצמנו ואת ילדינו? האם ראוי ללכת בדרך הלחץ והתחרות הבלתי פוסקת, עידוד להיות מנותק מעצמך ו"לשכוח מספרי טלפון" – או שמא עדיף ללכת בדרך של התחברות לעבודת ה' מתוך המקום האמיתי שלך?

האם יש לחשוש לנזק שיארע אצל אנשים שלא יקלטו נכון את המסר?

שאלה כזו יש להגיש לפני זקני הדור: "שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך". הגישה המוצעת נכתבה בתמצית בספר "בעצתך תנחני" בחלקים א' וב', והוצגה לביקורתם של גדולי ישראל, לשמיעת דעת תורה.

הכרעתם של גדולי ישראל

רובם המוחלט של זקני הדור הכריעו שאין שאלה כלל, בוודאי יש ללכת בדרך השניה. חלק גדול מהם טענו שכך חינוכו מאז ומעולם, להיות נורמלי, ולגדל את ה"אדם" שבנו. כל הלחץ החברתי וההעצמה של סיפורי ההוד המיוחדים ליחידי סגולה, ולהציג אותם כביכול זו הדרך לרבים – הם דברים חדשים שלא שיערום אבותינו, ועלינו לחזור לחנך בדרך הסלולה מאז ומקדם.

וה"גדולים" – מהיכן יצמחו? אדרבה, הם יצמחו מתוך ה"נורמליות". אדם שלומד כפי כוחו וטבעו, ומתקדם בעבודת השם בצורה יסודית בנחת – הוא זה שמגיע אל השלמות האמיתית.

כך טען בתוקף מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א, וכך הוא גם אמר פעם בכנס התעוררות בפומבי, על שאלה ששאלו אותו: "איך נהיים גדול בישראל?" הוא הגיב: "הכלל הראשון הוא – לא לחשוב להיות גדול בישראל"...

כך גם אמר זקן המשגיחים מרן הגר"ד יפה זצ"ל. שניהם תמכו בכל עוז בהנחלת הדרך השניה והעמדת הדברים על מכונם, כפי שנעשה בספר "בעצתך תנחני" חלקים א' וב'.

הצטרפו לדעתם שורה ארוכה של ראשי ישיבות, משגיחים, ורבני קהילות. בהם מו"ר הגאון הגדול רבי צבי דרבקין שליט"א, מו"ר הגאון הגדול רבי יצחק הקר שליט"א, הגאון הגדול רבי אברהם יצחק קוק שליט"א, הגאון רבי שלמה ברויאר שליט"א, הגאון רבי מאיר קסלר שליט"א, ועוד רבים.

היו גם רבנים שהתנגדו, כנראה מהטעם הנ"ל, שיש שעלולים לפרש את הספר לא נכון, ולהשתמש בגישה שהוצגה בספר כתירוץ לעצלות ולחוסר השקעה בעבודת ה' ובלימוד. אך למעשה רוב מוחלט של גדולי ישראל וראשי הישיבות תמך בכל עוז בדרך המוצעת. זה מה שהיה את התמיכה לספר "בעצתך תנחני", ובעצם גרם להתקבלותו בציבור.

תגובת הציבור לעיקרון האיזון

מבחן התוצאה

כאשר ישנה התלבטות על דרך מסוימת האם היא נכונה, הדבר המוכיח יותר מכל הוא – מבחן התוצאה.

כיצד הציבור קיבל את הספר, שמציג ברורות את הגישה של הציבור למציאות והנחיתה לקרקע? למה הוא גרם?

התגובה שחזרה על עצמה אין ספור פעמים היתה, שהספר מגדיר ומחדד תחושות שרבים וטובים חשו בהם ורק היתה חסרה להם הגדרה. הספר לא החדיר תובנות חדשניות לציבור, אלא חשף את מה שהרבה אנשים הרגישו, בבחינת "אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא תותה". כך אמר לי מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א: "הספרים אינם זקוקים להסכמה, משום שהם אמת, ולאמת יש כח".

תגובות לדוגמה

אצטט כאן כמה תגובות, שמטרתן להראות את רחשי לב הציבור, את **הצורך הקריטי בדיבורים כנים, המתחברים אל האדם ואל המציאות בה אנו חיים**:

"כל דף, כל שורה, נוגעת, מבהירה, מאירה, מחממת. מה עוד אומר? אני רק יכול להודות לבורא העולם שהנחה אותי למצוא את הספר המדהים הזה, שבלי שום גוזמא – אין שום ספר שדיבר אלי כמותו. כל מה שאברכים מדחיקים פנימה, לחוצים, מרגישים כל הזמן שהם מפספסים משהו ולא נוגעים בו. ואתה בספר אחד בא ומרים את המסכה: תתעוררו! תהיו אתם!"

"אין לך מושג מה שעשה לי הספר הזה. הלכת בין הטיפות ואמרת בזהירות מה שצריך לומר, נגעת במורסות כואבות מאוד שמפריעות לכל אברך בן עליה שאיכפת לו מעצמו. כל שורה בספר הזה עשתה אותי למשהו אחר. הוא עושה לי טוב, ונותן לי תחושה נפלאה ומרוממת בעבודת ה'. אני אומר להשי"ת תודה על שכיון אותי לספר הזה".

"אגדיר בהגדרה קיצונית: שבע עשרה שנות סבל וטירדה נפשית באו אל קיצן! אורו עיני ושמח ליבי. קראתי את הספר מראשו ועד כלותו בשקיקה כמים קרים על נפש עיפה, ומאז הריני אדם אחר לגמרי".

"יש דבר מיוחד בספרכם, שאתם מתקשרים עם מציאות הבחור, אברך, כל אחד במצבו, בלשון קלה ואמיתית וטבעית, כמעט אין ספר היום כדוגמת ספרכם, אינכם מאריכים או מקצרים מדי, אתם מדברים אל הלב, אל הגוף, להבין תפקיד הנשמה. אתם מבטאים מה שבלב רוב הבחורים והאברכים היום, ומתביישים לגלותו, ואתם כותבים דברי הדרכה פשוטים ויסודיים, שהם כמים קרים על נפש עייפה. אתם אומרים דברים שאחרים מתייראים לאומרם בגלוי, כי לא מתאים להם, ואתם לא הבטתם לימין או לשמאל, ואמרתם הדברים בלי כחל ושרק, בנעימות וכן מיוחד".

"מצד נקודת מבטי הייתי אומר לכם שכרכם הרבה מאוד, ולכאורה הרבה נפשות הצלתם, אני חושב אילו הייתי קורא את ה'בעצתך תנחני' בהייתי בחור... לך בכוחם זה והושע את ישראל".

כאמור, התגובות הלוהטות אינן נובעות מכח החידושים שבספר, אלא בעיקר מהנכונות להישיר מבט אל המציאות כפי שהיא, ולהתמודד עם התפקידים המוטלים עלינו מהמקום הטבעי שלנו. המשפט שחזר על עצמו אינספור פעמים היה: **"כבר זמן רב אני חושב על הדברים האלו, אך לא בצורה מוגדרת. סוף סוף יש ספר שכותב הכל בצורה מסודרת"**.

כלומר: אנשים רבים מודעים היטב לגודל המחויבות שלהם לתורה, אבל לא מודעים לחובה שלהם לאזן את ההתייחסות, לחבר את החיים שלהם אל התורה. הקב"ה נתן לנו תורה שאמורה לבנות את החיים שלנו, לא לתקוע אותם.

לא חסרה לאנשים מודעות על הדרישות של התורה. חסרה להם ההבנה **כיצד לחיות איתה באיזון נכון, הנובע מחיבור פנימי.**

מכתב מאחד מרבני ב"ב

אך עם זאת היו גם התנגדויות לספר. היו שטענו שהקריאה בו עשויה להשפיע על הצעירים המתלהטים ברוחם לכבוש את הפסגות הרוחניות, שרוצים להשתמש בכח הדמיון לנסוק אל על, והקריאה עלולה להרגיע אותם מידי. קיבלתי מכתב מרב חשוב בב"ב ששימש רבות את גדולי ישראל, ומכיר את המצב בשטח, ומכתבו מהוה סקירה של כל הצדדים עם השלכותיהם:

"היום לפני מנחה נפל לידי ספרך ולא משה ידי ממנו כמה שעות, ומתיקות הדברים אי אפשר לתאר. אלא שמבין שורות ההסכמות וכן מתוך נסיוני עם ציבור בטוחני שישנם מתנגדים לספר הזה, ולכן הזדרזתי ולא התמהמהתי לרשום מספר נקודות.

א. זכרני בהיותי כבר שיתסר כבר שיבסר באחד מביקורי אצל מו"ר מרן הגרמ"י ליפקוביץ' צוק"ל, וכדרכו היה מחזקני בשיחת חיזוק קצרה, אמר לי אז שיחה שלמה בנושא ואמר לי אף לרשום זאת למען יעמדו ימים רבים. כותרת השיחה היתה: **להסתובב עם הרגשת חוסר שביעות רצון זה הדבר הכי גרוע בעולם.** והסביר שנכון שצריך זמנים של חשבון הנפש וביקורת עצמית ולחדד שאיפות נעלות, זה לזמנים מיוחדים, מידי פעם, אבל ההתנהלות היום יומית – להסתובב עם תחושה של חוסר שביעות רצון זה הכי גרוע בעולם. צריך להיות תמיד בשביעות רצון.

ב. זכור לי ממו"ר שליט"א מרן הגראי"ל בעל אילת השחר שבאחת השבתות (כשהיה אומר שיחה פעם בשבועיים במוצ"ש בתורנות עם מרן הגרמ"ל) דיבר שיחה גבוהה מאוד. ואני הייתי אז בשיעור א' או ב', לא בשעור שלו. יום שישי אחד תפסני בזרועי

והלך איתי כל הדרך לביתו תוך שיחה, ולבסוף אמר לי כך: דיברנו בימים האחרונים על הצורך בשאיפות גדולות, ואמרנו שבהתאם לשאיפות כך משיגים. **אבל צריך גם לדעת ששמח בחלקו נאמר גם בנושאי הרוחניות.** צריך להיות מרוצים ממה שיש.

ג. זכורני ששאלתי את מרן הגר"נ קרליץ אם לחנך ילד שמבקש עוד מנה גלידה לפרישות, ולומר לו שלא מתאים לרדוף אחרי תענוגות העוה"ז. מרן שליט"א הזדעזע מהשטות שאמרתי לפניו, ואמר לי שחובה למצוא תירוץ שיתקבל על לב הילד, או כדי להשאיר למחר או כדי להשאיר לאחרים וכדומה. **אבל אם נאמר לו בגיל צעיר "פרישות" הוא יבין רק דבר אחד, שהאבא לא רוצה בטובתו.** כי את המסר של פרישות אינו מסוגל להבין, וגם לא רוצה להבין בעת כזו שתאוותו מתעוררת. ודו"ק.

עד כאן ממה ששמעתי.

כמעט על כל עמוד בספר אפשר להביא דוגמאות עד כמה הדברים נחוצים. ואם אבוא לעשות כן תקצר היריעה. אך אביא כמה דוגמאות.

א. זכורני שבחור סיפר לי שחונך בביתו, בית של מחנכים וצדיקים, שמצווה שאינה באה בקושי אינה שווה כלום. ההורים הדגישו את המסר הזה עד כדי כך שבנם הרגיש שאין לו חשק לעשות מצוה אם איננה משמר בליל שישי או צום באמצע השנה וכדו'. המצב יכל להסתיים בצורך רפואי נפשי ואכמ"ל, אלא שביום מן הימים האיר ה' את עיניו וכשעמד להניח תפילין אמר לקב"ה: הרי אתה צוית אותי להניח תפילין, כתבת ע"ז כמה פסוקים בתורה, נתת לנו הרבה פרטי דינים, שחור ומרובע וכתיבה תמה ולשמה. והנה אני עומד לפניך כשהתפילין בידי ומקיים את רצונך. ממש כפי שאמרת לנו. הרי זה הכל מה שאתה רוצה ממני. בחור זה סיפר לי שהארה זו הצילה אותו מהעיוות המזעזע ששמע הרבה פעמים מהוריו והעמידה אותו חזרה על השפיות ליאור באור החיים.

ב. טיפילתי לאחרונה באברך עם קשיים מגוונים. לאחר בירור לא כ"כ ממושך התבררה התמונה שהוריו בגודל צדקותם – באמת! – חינוכו את משפחתם לפרישות וצדקות.

וכאשר העיז מישהו לבקש בקשה גשמית הוא כונה בכינויי גנאי. על התנהגות טובה ונורמלית לא זכו אף פעם למחמאה, ורק על מסירות נפש כמו להיות ערים לילה שלם, רק אז זכו לתארי כבוד. זו "שיטה" שהתבססה על המוסר והתביעות הכבירות תוך התעלמות מהמציאות.

אני נזכר בעוד סיפור מזעזע במשפחה חשובה שהאב חשב שאם מרוב עניו אינו משלם חשבון חשמל ומנתקים לו את הזרם, יתחנכו הילדים היושבים בחושך למסירות נפש. שנים מבניו יצאו לתרבות רעה, ירחם ה'.

ג. הכרתי משפחה שהתחילו אצלם חריקות בחינוך ופנו לייעוץ לאחד מגדולי המחנכים בדור, שאמר לו דברים חוצבים אחרי ההיכרות עם כל הפרטים: **הצלחת לצבוע את הדת בשחור בעיני בניך ובנותיך**. הלה שינה את הכיוון בביתו בהדרכת המומחים וב"ה גידל דור לתפארת.

אך עתה אציג בפני כת"ר את הצד שכנגד.

הספר מיועד לאלה שאכן זכו להתבשם מהוריהם או ממוריהם וטוהר ליבם ספג את השאיפות הכבירות.

אך ישנם כמה מתוכנו שלא זכו לראות אצל הוריהם, או שלא זכו להפנים לליבם שאיפות רוחניות, וליבם בל עימם לעלות במעלות רוחניות, רק כסף כבוד ותאוות. והנה הם צריכים ללמוד מוסר בכיוון השני, ואם יראו את ספרו של מר ירגיעו את עצמם ויגבירו את השטחיות והרדידות וימשיכו בזרם השוטף בלי לעצור ולחשוב חשבוננו של עולם. וכמה מאמצים וכמה ספרים וכמה שיחות מוסר וכמה דורות עמלו רבותינו ואבותינו כדי להחדיר קצת שאיפות וקצת רוחניות. זהו הצד שכנגד.

אך תשובתו בציוד: אדרבא, זה דרכי היצר לקחת את המעט מן המעט שעוד נשאר אצלנו יחידי סגולה של שואפים ומקבלים ומבקשים, ולעוות עליהם את הדרך, לנקז הכל לעברי פי פחת ולשבש את כל ההשקפה התורנית, ולסכן את הכל. וכל מי שעוסק

בחינוך יודע שהרבה יותר נופלים בגלל חוסר השביעות רצון והשמחה וההתאמה על פי דרכו מאלו שנופלים מרדידות או מחוסר ידיעת השאיפות.

ואכן ספרו של מר לא מתיימר להיות הספר לעורר השאיפות, אלא לכוונם נכונה. **ועדיין נשארו כל הספרים במדף הספרים וצריכים אנו להם. וספר זה הינו הד"א שקדמה לתורה".**

דרך החיבור – מזווית חיובית

באחד הפורומים של האברכים התנהל דיון סוער, ושלחתי לשם את הדברים הבאים:

"נדוע לי מפיי ידידים על הפולמוס המתנהל סביב ספרי, וברצוני לקיים דינא דגמ' יבוא בעל השור ויעמוד על שורו".

ראשית עלי להבהיר את מטרת הספר: דבר פשוט הוא שכדי להתעלות ולהתקדם בעבודת ה' צריך להתחבר אליה וליהנות ממנה. אי אפשר להגיע להשגים ממשיים בכל תחום שהוא בלי לאהוב את התחום. כאשר אדם מנהל אורח חיים כפוי לאורך ימים ושנים הוא בקושי גורר רגליים.

אם רוצים להתחבר באמת לכל נושא שהוא, צריך לדאוג לכך שהוא יעורר בנו רגשות חיוביים – הנאה, הערכה עצמית וכדומה. אם מדגישים כל העת רק את הצד השלילי והמאיים שבו, הדבר יוצר ריחוק.

דוגמא לדבר, אם נשוחח עם בחור בן עשרים על גודל הקשיים בגידול ילדים, הקימה בלילה, הריצות לרופאים, הבעיות החינוכיות וההוצאות הרבות – אין ספק שהוא לא ירצה ילדים. גם אם נסביר לו את גודל החיוב בזה, ואת האחריות העצומה שעל כתפיו – הדבר לא יועיל אלא יגביר את תחושת הרתיעה. כך זה גם בעבודת ה'. אם היא נתפסת כמערכת כפויה, הדבר יוצר בנו ריחוק. גם שינון על גודל המחויבות שלנו בה וגודל העונשים הצפויים לנו – לא יקרב אותנו לעבודת ה' אלא ירחיק. זוהי גמ'

מפורשת בשבת פז. ע"ש. מטרת הספר היא להציג את הצד הנעים של עבודת ה', הבונה והמרוממת, המפתחת את הסיפוק וההערכה העצמית. זוהי לכאורה הדרך הפשוטה להגיע להתחברות האמיתית לעבודה ולהיות טוב לשמים ולבריות.

המצב הנוכחי בו כל הקשר שלנו עם תורת ה' הוא דרך יראת העונש, או לחילופין דרך לחץ חברתי ותחרותיות עזה – **מרחיק אותנו מהקב"ה ומפתח בנו את המידות הרעות**, כמו ביקורת לא מרוסנת, זלזול בסביבה, התעלמות מצרכי הסובבים אותנו, ועוד. כל אלו הינן עובדות מהשטח שלא ניתן להתכחש להן. גם הדכאוניות, הנחיתות, איבוד שמחת החיים וכדומה – נובעים מאותו שורש.

את הצד השני שמענו ונשמע בעז"ה עד בלי די, והקורא זקוק לשמוע סוף סוף גם את הנעימות שבעבודת ה' באופן חד משמעי לא פחות, כדי שיפנים זאת באופן שוה למה ששמע עד היום. עבודת ה' בת קיימא דורשת **איזון**, ולא יתכן להעמיד את עצמינו ואת תורת ה' באופן מסולף ובדמיונות שוא על גדלות לא מציאותית, רק משום שישנם גסי השכל שאינם מבינים את הנדרש מהם".

כאמור, המציאות הוכיחה שהתועלת שהתקבלה מהספר היתה עצומה. הן בקרב אברכים רבים שהעידו על מהפך בחייהם, והן בקרב צעירים, נשים, בחורי ישיבות ובנות סמינרים.

לחשוב!

עיקר המסר של הספר, שהוא אבן היסוד לכל ההצלחה בחיים ובעבודת ה' בכלל הינו: **להתחיל לחשוב!**

החשיבה העצמאית, על החיים בכלל ועל עבודת ה' בפרט – עשויה לחולל מהפך בנפשו של האדם. להפסיק לזרום עם ה"כולם", ולחדול מההיסחפות האינסופית בזרם. להתחיל לנהל את החיים מתוך דעת, מתוך התבוננות, מתוך הבנה של כל צעד שעושים.

צעד שני לחיבור – הבנה

לאחר שמבססים בתוכנו את האיזון הפנימי, ההכרה בכוחות נפשנו והכרת עצמנו – ניתן לגשת אל השלב הבא: לבנות את עבודת השם בצורה יסודית ומחוברת אל הלב.

האם עובד ה' חייב להיות "צו"ל"?

בכדי לבסס חיבור פנימי לעבודת השם יש לברר את היסודות מההתחלה.

כולנו רוצים להיות צדיקים, אנשים שלמים. מה זו צדקות? מה דמותו של עובד ה'? כיצד נראים החיים שלו, מה הקו המנחה שלו?

הקו המנחה של רבים וטובים הינו – להקריב למען הקב"ה. הקרבה למען הקב"ה ביסודה היא דבר נפלא, אבל כאשר עושים ממנה את חזות הכל, כאילו זה עיקר ענינה של התורה והמצוות – הדבר גורם לרתיעה עמוקה. רבים מבני הדור הרביעי, מביטים על אבותיהם ורבותיהם כעל אנשים שחיים חיים קשים בשביל הקב"ה, או בהגדרה קצרה: "צולים".

ומה לעשות, שזה לא מדבר אליהם. הם רוצים לחיות חיים נורמליים, חיים טובים. ומכיון ש"החיים הטובים", לפי תפיסתם, מנוגדים לעבודת השם – הם מתייאשים ממנה מראש. יש להם תחושה שעבודת השם השלמה היא דבר ששייך לאנשים לא מעודכנים, והם בהחלט רוצים להיות מעודכנים.

בעיה זו כבר היתה קיימת בדורו של הרמח"ל. כך הוא מתאר אותה:

מנהגים רבים ודרכים רבים עוברים בין רבים מבני האדם בשם "חסידות", ואינם אלא "גלמי חסידות", בלי תואר ובלי צורה ובלי תיקון... כי לא טרחו ולא נתיגעו לדעת את דרך ה', כלומר, מהי עבודת ה', בדרך ברורה וישרה, בהבנה ברורה מהי

עבודת ה' ומה ה' רוצה מהם, **אלא התחסדו והלכו במה שנזדמן להם לפי הסברא הראשונה, במבט שטחי, ולא העמיקו בדברים ולא שקלו אותם במאזני החכמה.**

והנה אלה הבאישו את ריח החסידות בעיני המון האנשים, ומן המשכילים עמהם, בעקבות כך נוצר מצב שהמושג "צדיק" נתפס בעיני רוב האנשים - ומתוכם אפילו אנשים חכמים - כדבר כבד ומרתיע, כמילת גנאי בשידוכים, משום ש"צדקות" אינה עולה בקנה אחד עם החיים הרגילים.

באשר כבר יחשבו שהחסידות תלוי בדברי הבל או דברים נגד השכל והדיעה הנכונה, כלומר, נראה שלהיות צדיק פירושו לאמץ הנהגות משונות, או להתנהג להיפך מן השכל הישר, לסגור את המחשבה, **ויאמינו היות כל החסידות תלוי רק באמירת בקשות רבות ווידויים גדולים, ובבכיות והשתחויות גדולות,** כלומר, להתפלל באריכות מופלגת, ללמוד מוסר בעצבות, להצליף בעצמנו שוב ושוב ביאוש מוחלט על כל העבירות שלנו, **ובסיגופים הזרים שימית בהם האדם את עצמו, כטבילת הקרח והשלג וכיצא בדברים האלה.** בתרגום לדורנו – להתרחק מן החברה, לדכא את הצרכים הריגשיים האנושיים, וכדומה.

והנה לא ידעו כי אף על פי שקצת דברים אלה צריכים לבעלי תשובה וקצתם ראויים לפרושים – כלומר, הגם שיש מקום גם להנהגה כזו לפי הענין, לפי מצבו האישי של כל אדם ולפי דרגתו – **הנה לא על אלה נוסד החסידות כלל,** לא זוהי ההגדרה של עבודת ה', לא זה ביאור המושג "צדקות". **כי אם הטוב שבמנהגים האלה הוא ראוי להתלוות אל החסידות.** כלומר, הדברים הטובים שבהנהגות הנ"ל ראויים למי שכבר אוזח בדרגה של עבודה כזו. לצדיק אמיתי ראוי להחמיר במצוות. למי שדבק בתורה באמת ראוי לוותר על חלק מצרכיו למען התורה. **אך מציאות החסידות עצמו הוא דבר עמוק להבינו על נכון.**

(מס"י פרק י"ח)

ובכן – איך באמת מבינים את עבודת השם?

לשם כך יש ללמוד הכל מההתחלה. להתבונן מחדש בספר מסילת ישרים, להבין מה ה' רוצה מאיתנו. למה הוא ציווה עלינו את כל המצוות, מה מטרת התפילה, למה כל כך חשוב ללמוד תורה, למה חשוב ה"בין אדם לחבירו".

לעשות הכל לא רק עם כוונות טובות, אלא גם עם הרבה הרבה שכל. להפעיל את המחשבה ולחפש את הדרך הישרה.

לא להיסחף עם הסחף הציבורי

בניית קשר פנימי ואמיתי עם התורה והמצוות – הוא אחד האתגרים הגדולים של דורנו.

כאמור בפרק הראשון של הקונטרס, אנחנו חיים בדור הרביעי לחרדיות המתחדשת בארץ הקודש אחרי השואה, ודור זה מתאפיין בתופעת ה"כולם". כולם חרדים, וכולם עושים כל מה שצריך.

קיימת תופעה של התמסדות בכל הנושאים האפשריים. כל הנושאים שבעולם זכו ליוזמות ציבוריות, וכמעט כל המצוות מסודרות תחת טיפול של אגודה זו או אחרת: אבות ובנים, איגוד בני הישיבות, קרן השביעית, קופת העיר, משמר התורה, לב לאחים, משמרת הקודש והחינוך, והרשימה עוד ארוכה.

אין ספק שכל הדברים הללו הם צורך השעה, משום שרבים המה שלא יעשו מאומה בעבודת ה' אם ה"ציבור" לא יעשה. אבל מאידך גיסא אנחנו עלולים להפסיד את הטעם של העבודה האישית בלהט הציבורי הזה. לאבד את העצמיות בתוך ההמון. פעם היינו יחידים העובדים את השם, היום אנחנו חלק מהציבור. הכל מגזרי.

אם לא שמים לב לכך – האדם עלול לחיות את כל החיים, ולהעמיד את כל עבודת השם שלו, על "לעשות מה שעושה כל הציבור החרדי". וזו החמצה של החיים. הקב"ה לא ברא אותנו כעדר, אלא כאנשים פרטיים. הוא רוצה בבחירה האישית של כל אחד מאיתנו. דורנו, דור ההמוניות, מאבד בקלות את הציבור, את הבחירה,

את ה"אני" בעבודת השם. אנחנו בסך הכל חלק מכולם, חלק מציבור חרדי. הציבור שומר את התורה, ואנחנו חלק ממנו.

לנתח את המחויבות שלנו לשמור מצוות

עלינו לנתח למה בכלל אנחנו שומרים על אורח חיים חרדי. האם מתוך יראת שמים? מתוך פחד העונש? מתוך פחד מהסביבה?

יתכן מאוד שחלק מהדחיפה שלנו לקיום המצוות אינו נובע משיקול דעת, ויהיה איזה שיקול שיהיה - פחד מעונשי שמים, רצון לשכר בגן עדן, או שאיפה להשיג מטרה מסוימת, אלא מכך שאנו רואים את עצמנו כאנשים שקיום מצוות מסוימות הוא דרגתם הבסיסית.

לא עולה על דעתנו לא להתפלל, משום שצורתנו הבסיסית מחייבת תפילה בבוקר. אנו חשים שאין אופציה כזו לא להתפלל. זוהי צורת החיים שלנו, זוהי הדרגה שלנו המינימלית וכך אנו רואים את עצמנו.

בדיוק כפי שאדם פשוט נמנע מגניבה לא משום שהוא מבין שזו פעולה אסורה, אלא משום שצורת התפיסה שלו את עצמו אומרת לו שהוא לא גנב, כך הסיבה שאנו מתפללים שחרית אינה משום שחשבנו והבנו שאסור לבטל מצוה דרבנן, אלא משום שצורת התפיסה שלנו את עצמנו אומרת לנו שאנחנו אמורים להתפלל. איך אפשר לא להתפלל? מה, אנחנו לא יהודים?

משום כך אין שום סתירה בזה שיהודי שמקפיד על תפילת שחרית במנין אינו מקפיד על איסור לשון הרע בדרך חזור מהתפילה. הרי מי שלא מתפלל הוא לא חרדי, הוא משנה את כל הצורה שלו. אבל מי שמדבר לשון הרע הוא יכול להיות חרדי מצוין, אפילו מהודר.

מאותה סיבה לא עולה על דעת איש לאכול בלי ברכה, אבל לא אכפת לו כלל שהוא ממלמל שבירי ברכות שניתן לומר שמוטב היה אילו לא היה מברך כלל. אין בכך שום קושיה. משום שאין חרדי שאינו מברך, אבל בהחלט ישנם חרדים שמברכים חצאי ברכות. לא לברך כלל זוהי סתירה לזהות האישית שלי בעיני עצמי, ואילו לברך חצי ברכה לא סותר לשום דבר.

בהגדרה קצרה: חלק נכבד מהפעולות שלנו נעשות לא כדי לשמור על התורה, אלא כדי לשמור על צורתנו **כאנשים שומרי תורה**. אנו מגדירים את עצמנו כאנשים מסוג מסוים, והסוג הזה של האנשים מנהל את חייו על פי כללים הכתובים בשולחן ערוך, וממילא אין אפשרות לחרוג מהכללים הללו.

בוודאי שגם יראת השמים שלנו פועלת, וברור שגם הרצון לשכר משפיע, ופשוט שגם אהבת ה' גורמת לנו לעבוד אותו. אבל – מצטרפת כאן גם סיבה חשובה שתופסת מקום נכבד: התפיסה שלנו על עצמנו מחייבת אותנו לשמור על מה שמקובל אצלנו לשמור, כי זו ההגדרה שלנו בעיני עצמנו. אנחנו יהודים שומרי מצוות.

וזו הסיבה שהגדרת הזהות החרדית שלנו, תופסת לפעמים מקום יותר רחב מהמחויבות שלנו לתורה עצמה. אנחנו רואים את עצמנו כחלק ממגזר חרדי, והמגזר הזה מחויב לקוד מסוים של הנהגות. בתוך אותן הנהגות כלולים דברים רבים: כובע וחליפה, מגורים באזור חרדי, ושמירת שבת...

הצעד הבסיסי ליצירת חיבור אמיתי לתורה הוא ליצור בעצמנו משיכה אישית לתורה ומצוות. המשיכה תיווצר על ידי הבנה, על ידי שנבין כמה התורה והמצוות תורמים לנו לחיים, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא – נרצה לקיימם ולהתמסר להם.

רצון שיהיה לי טוב

בשורות הבאות נציג בקצרה את היסוד הבסיסי לחיבור פנימי לתורה ומצוות:

ישנו רצון מסוים הקיים אצל כל בני האדם, והוא היחיד שמפעיל אותם: האדם רוצה שיהיה לו טוב. מה יגרום לו את ההרגשה הטובה? זה דבר שמשנתנה מאדם לאדם, תלוי בדרגה שלו, באופיו ובעבודה שעבד על עצמו. אבל היסוד שווה אצל כולם: אדם רוצה שיהיה לו טוב. זה מה שדוחף אותו.

ישנם אנשים שחשים בתחושה טובה רק כאשר הם ממלאים את תאות האכילה. ישנם אנשים קצת פחות נמוכים, שטוב להם רק כשהפלוס בבנק גדל. ישנם אנשים קצת יותר נעלים, שטוב להם כאשר כולם קוראים עליהם בעיתון המקומי.

[כלומר, כאשר הם **חושבים** שכולם קוראים עליהם...] וישנם אנשים בדרגה גבוהה מאוד, שטוב להם כשהם רואים שלשני טוב.

התשוקה להרגיש טוב היא התשוקה העזה ביותר, המניעה את כל העולם.

בניית מנוע פנימי לעבודת ה'

לפי זה, אם נצליח להגיע למצב שבו נבין שההרגשה הטובה שלנו תלויה בזה שנהיה צדיקים, וכי אם נשקיע בעבודת ה' החיים שלנו יהיו הרבה יותר יפים, נשיג את הדחיפה הפנימית להתאמץ בעבודה הזו. נרצה באופן טבעי להתאמץ בה בדיוק כפי שאנו רוצים להתאמץ בתחומים שנוגעים לליבנו.

זוהי בעצם הגדרת "שלא לשמה". באופן טבעי האדם רוצה שיהיה לו טוב. הוא מחפש בכל נושא את הכדאיות האישית שלו, ואם הוא מוצא שכדאי לו לעשות משהו מסוים, הוא עושה אותו בכל ליבו, בחשק ובהשקעה. אם כך, גם מי שרוצה להיכנס למסלול של עבודת ה', חייב למצוא בה את הכדאיות האישית שלו, כדי שיהיה מה שידחוף אותו להתקדם. עליו להבין שאם הוא מקיים את התורה והמצוות הוא דואג לעצמו לחיים יפים.

כיצד מגיעים להכרה הזו שהחיים שלנו יהיו יותר יפים אם נהיה צדיקים?

ובכן, הדברים מפורשים בחובת הלבבות, בשיחה בין השכל לנפש (שער עבודת האלוקים פרק ה), לאחר שהשכל אומר כי לא ניתן לרצות באמת לעבוד את ה' אלא אם כן קיימת ידיעה ברורה כי בזה תלויה ההצלחה האמיתית, הנפש מגיבה:

"לא פסק חפצי מהיות רפה וכספי כוזב מעת העירו אותי דברי הימים הקדמונים שחלפנו, עד אשר נתבאר לי בדרך החכמה אמיתת מה שזכרתו, ונתברר אצלי מדרך הערת התורה תחילה ואחר כך בדרך הראיה השכלית, עד ששב כספי אמת וחפצי ברור".

ביאור: הנפש אומרת שאכן כל עוד היא הסתמכה רק על כך שלאורך כל ההיסטוריה הרשעים נענשו והצדיקים קיבלו שכר, זה לא גרם לה להבין שכך זה

באמת ולשנות את מהלך החיים בעקבות כך. מה כן גרם לה לשנות? "עד אשר נתבאר לי מדרך החכמה אמיתת מה שזכרתו, מדרך הערת התורה ומדרך הערת השכל". כלומר, **ההבנה האישית** שאכן כדאי לה אישית לעבוד את ה' כראוי, היא זו שגורמת לנפש להחליט להתאמץ באמת לעבוד את ה'.

כמה וכמה ספרים התחברו בדורנו ברוח זו, להבין את המתיקות והנעימות שיוצרת אצלנו ההליכה בדרך התורה. להתחבר אל הלימוד, אל התפילה, אל השבת, אל חיי משפחה יהודים, וכדומה. בעיקר יש לציין את ספרי "בן מלך" להגר"ל מינצברג זצלה"ה.

בזה בעצם עוסק הספר "בעצתך תנחני" חלק ב: ראשית כל בבדיקה ובירור של יסודותיה של עבודת ה', מה זה בעצם אומר להיות "עובד ה'". לאחר מכן – כיצד בונים יראת שמים בצורה בריאה, ולאחר מכן – בירור המטרה הכללית של קיומנו בעולם, מטרתן של המצוות באופן כללי, והבנתן באופן פרטי: כיצד יש להתפלל, ללמוד, ולנהל יחסים נכונים בין אדם לחברו מתוך מהלך חיים של קירבת ה'.

האמירה של שני הספרים יחדיו הינה אחת:

התורה מדריכה אותנו לא רק כיצד להיות "גדולי ישראל", אלא בעיקר כיצד יש לנהל בפועל חיים של **התעלות מתוך הבנה והתחברות, באיזון פנימי ובשמחת חיים**.

בכדי לעבוד את ה' כראוי יש צורך בבניית מנוע פנימי. לא להסתמך על לחץ חברתי וסחף סביבתי, אלא ללבן את עומק יסודות העבודה, ולגשת אל התורה והמצוות מתוך הבנה ותחושת התחברות.

זו מטרתו של הספר "בעצתך תנחני" חלק ב'.

עולם האברכים

לאחר שמפנימים את העיקרון של עבודת ה' בצורה שמחוברת למציאות, כמו מאליו עולה השלב הבא: כיצד חיים חיים של תורה בצורה מאוזנת, מקיפה, מתוך התבוננות על כל שטחי החיים. **לא רק ללמוד תורה, אלא גם לחיות לאור התורה.**

עולם תורה של אברכים

בדור הקודם לדורנו, עיקר ההתמקדות של עולם התורה היה בתוככי הישיבות. אבל עם צמיחתו הנפלאה של עולם התורה הגענו למצב שכיום עולם התורה מקיף את כל שטחי החיים. הוא לא עולם של בחורים, הוא עולם של אברכים, נשותיהם, וילדיהם. אולי אפשר לומר שפעם המרכז היה הבחורים, והיום המרכז הוא האברכים.

הגדול והמפורסם שבכוללים הראשונים היה כולל פוניבז'. הרב מפוניבז', אבי הישיבות בארץ ישראל המתחדשת, ראה את תפקידם של הכוללים כתחנת מעבר זמנית בלבד בדרך למשרה תורנית. סיפר לי אחד מתלמידיו, כיום אחד מזקני ראשי הישיבות שליט"א, שהרב בשום אופן לא הרשה להישאר על ספסל הכולל בגיל מתקדם. היה זה מתוך תפיסת עולם שייעודו של האברך הוא להמשיך בתוך עולם הישיבות, לא כתלמיד אלא כרב. כי עולם התורה נמצא בעולם הישיבות.

זה היה בעבר. אבל כיום רובו של עולם התורה נמצא בכוללים, וכפי שניתן להיווכח מהצמיחה האדירה של התורה בדור האחרון: הפירות התורניים שעולם הכוללים מוציא מקרבו אינם מתמצים כלל וכלל ללומד'ס בנשים נזיקין. עולם התורה פרח לבלי הכר, מכח ההפריה העצומה של האברכים.

ההבדל בין בחור לאברך

ההבדל המהותי בין בחור לאברך הוא לא רק בהיקף העצום של הלימוד עצמו, אלא גם ובעיקר בחיבור של התורה אל החיים.

בחור חי בעולם צעיר, שעדיין לא יצא אל השטח, עוד לא התחכך במציאות המורכבת של החיים. אבל אברך חי בעולם הרבה יותר ארצי ומחובר לשטח. הוא בעל לאשה, אב לילדים קטנים, נושא את עול הפרנסה, משלם משכנתא, וחי עם שתי רגלים על הקרקע.

ככל שעולם התורה יותר "אברכי", כך הוא זקוק יותר לחיבור אמיתי ופנימי. בחור ישיבה יכול עדיין לחיות איכשהו בעולם של דמיון, עולם של סיסמאות. הוא יכול להנפיק אמירות ומשפטים בומבסטיים, כמו "התורה היא עצם עצם החיים", בשעה שבמציאות הוא לא נותן לזה שום ניסוי.

אבל אברך נשוי לאשה, שאינה סובלת זיופים, והיא יודעת בדיוק האם בעלה מחובר למה שהוא אומר, או שהוא סתם מדבר בלי קשר למציאות. לא רק שהיא לא יכולה לסבול את הזיוף, גם היא עצמה לא יכולה לשתף עם זה פעולה. אשה מטבעה מחוברת למציאות, ולא מסוגלת להתמסר לדרך של חיצוניות ועשיית רושם. גם ילדים הם הראשונים לזהות זיופים. הם לא סובלים שמחנכים אותם לדברים שאבא בעצמו לא אוהב בהם.

בשביל לבנות עולם של תורה, בשביל להעמיד בתים של תורה שהתורה היא נר לרגליהם, שהאשה מחוברת ושותפה לתורה של בעלה, ושהילדים רוצים להמשיך את דרכו – יש צורך חיוני לבסס את כל העולם הרוחני על אמת פנימית, על חיבור למציאות, לא על אמירות דרמטיות וסיסמאות.

החיים מחייבים להגיע לבחירה עצמית

כיצד מגיעים לאמת פנימית? על ידי חשיבה. על ידי בירור שאלות נוקבות, ועל ידי ליבון סוגיות החיים, עם נכונות לשנות את ה"מושכל ראשון".

נשאל את עצמנו: כולנו זוכים ב"ה ללמוד תורה כל הזמן. מגיל ילדות ועד זיקנה ושיבה. האם איננו אמורים להבין את המצוה הזו, לברר את מטרת הלימוד, לנסות להתחבר לתוכן הפנימי של המצוה?

אם לא מבררים את מטרת המצוה ואת גדריה, עלולים לעשות את זה מתוך היסחפות אחר הזרם ותו לא. ואז לא רק שמפסידים את ה"לשמה", אלא עלולים גם לטעות בצורה המעשית של הלימוד, ואף להרגיש תסכול וחוסר סיפוק.

או למשל המצוות המוטלות עלינו כאברכים. אנחנו מתחננים ומקבלים על עצמנו עול כבד מאוד של חיי משפחה, אחריות לפרנסה, חינוך וגידול ילדים, והשאתם בבוא העת. זה עול כבד שדורש בלי סוף. מבלי להבין את העול הזה, את מטרתו, את הסיבה שהקב"ה הטיל אותו עלינו, ואת צורת ההתייחסות שלנו אליו - אנחנו עלולים לסבול מהעול הזה, לעשות את תפקידנו בצורה לא נכונה ולשגות שגיאות חמורות.

בחור ישיבה הגיע אל הגאון רבי אייזיק שר וביקש ממנו שידריך אותו לחיי נישואין, וענה לו שאינו מדריך בחור שלא למד והתחנך אצלו, כי אינו מכירו כראוי. אבל בעוד הבחור עומד שם שאל אותו ר' אייזיק שאלה: "מדוע אתה הולך להתחתן?" אותו בחור שלא היה מוכן לשאלה נדהם לרגע, ואחר כך אמר: "הרי כולם מתחננים"... בשעת מעשה לא הגיב ר' אייזיק מאומה, אבל בשיחה הבאה בישיבה אמר בכאב ובאירוניה: "יתכן שאיננו נזקקים כבר לכח הדעת וההתבוננות, כי הרי גם להתחתן כבר מתחננים כי כולם מתחננים"...

(ספר "נעשה אדם" להגרא"י קוק שליט"א)

שאלות בבניית הזוגיות, ובעיצוב דמות הבית

אדם מקים בית, נושא אשה. בשביל מה אני עושה זאת? מה יוצא לי מכך? מה אמור למשוך אותי לרעייתי, לגרום לי להתמסר אליה כראוי? ונניח שהחלטתי שאני באמת רוצה לעבוד על המידות ולוותר לה כל היום - האם אכן זו הדרך הנכונה? האם באמת המתכון לחיי נישואין על פי התורה הוא רק "לזוטר ולזוטר ולזוטר", או שאולי בדורנו יש גם ציפיות נוספות?

הלאה:

כיצד מעמידים את הבית על אדני התורה? במקרים רבים האשה רוצה גם חיי חומריות נעימים. עד כמה צריך לאפשר, ועד כמה יש למנוע? המושגים של העולם הרחב חודרים כל הזמן, כמה צריך למנוע וכמה צריך לבוא לקראת?

לפעמים, ואולי פעמים רבות, הבעיה היא הפוכה: האשה קיבלה חינוך סמינרי, וחושבת שבעלה הולך להיות גדול הדור, והוא ילמד כל היום ולעולם לא יפתח עיתון. לפתע היא מגלה שזה ממש לא כמו שהיא חושבת. כמובן שהאכזבה שלה מפריעה ומקשה מאוד על שניהם. מה הבעל אמור לעשות בעניין?

במקרים רבים הבחורה שמרנית יותר, ממשיכה יותר את ההליכה בתלם, ואילו הבחור נמצא בעולם משלו, עולם פתוח יותר, ממושמע פחות. זו תוצאה טבעית של חיים עצמאיים במשך כמה שנים.

הפערים קיימים ביחס לתחומים רבים בעבודת ה', וגם ביחס אל הלימוד. אצל הבחורה הלימוד נתפס כסוג של מצוה. יש מצוה להתפלל, יש מצוה להתלבש בצניעות, ויש מצוה לגברים ללמוד תורה. אצל הבחור הלימוד הוא משהו אחר לגמרי. הוא סוג של הווי, של סגנון חיים. בלימוד התורה הבחור לא כל כך חושב על המצוה שבדבר ועל עבודת ה' שהוא עושה כאן, אלא על הלימוד עצמו. הוא מתאמץ להבין, לזכור, להצליח, ולמצוא טעם בלימוד.

כיצד מגשרים על הפערים?

ומה באמת התפקיד של האשה ביהדות, האם העולם הבא שלה תלוי במספר שעות הלימוד של הבעל, או אולי בדברים אחרים? למה באמת לא ניתנה לה אפשרות ללכת לבית הכנסת להתפלל וללמוד כמו הגבר?

ועד כמה אחריות הפרנסה מוטלת על האברך שחשקה נפשו בתורה? בעולם של היום התופעה של יציאה לעבודה נעשתה שכיחה יותר מבעבר. כיצד מתייחסים לזה? מה באמת המקום של חיוב כתובה, של חובת השתדלות, של "הנהג בהן מנהג דרך ארץ?"

השאלות הן רבות, ויש צורך ללבן אותן ביסודיות.

החיוב להפעיל את החשיבה

אחד החסרונות המרכזיים בהם אנו לוקים ובגללם אין ניכרת אצלנו התקדמות בעבודתנו הרוחנית, כי חיינו מתנהלים באופן שטחי... כל מושגינו הרוחניים בנויים על הבנות שרכשנו לעצמנו בעודנו צעירים, ובאותם הבנות בתורה ובמצוות רצוננו להשתית כל עבודתנו.

(אור יחזקאל, דרכי העבודה, מאמר אהבת חסד – ב)

הנה הציבור רגיל להסתכל היום בעיתון חרדי, וקולטים את העובדות ואת מאמרי ההשקפה בלא הבחנה כמעט, וכיון שמדובר בעיתון חרדי יש כאן "הכשר" ומותר באכילה, ואין צריך בדיקה אחריו. אמנם יש בכך סילוף גדול...

כשקוראים דיעות והשקפות, זה אומר בכה וזה אומר בכה, גם אם מודפס שחור על גבי לבן בעיתון חרדי, לאו מר בר רב אשי חתום עלה, אלא אברכים בינונים שלא שקועים בביהמ"ד ולא שואבים דבריהם מהוויות אביי ורבא, אלא מן המבט של השכל האנושי...

(מאמר מהגה"צ רי"א ויינטרוב זצ"ל, שנת תשמ"ט)

בישיבות מקובל לחשוב ולהעמיק בסוגיות בלימוד, ובנוגע לסוגיות החיים – להסתמך על המקובל. יתכן שלבחור ישיבה זה מספיק. אך אחרי החתונה, כאשר מקימים בית והחיים נהיים מורכבים, זה כבר נהיה בלתי אפשרי.

לאמיתו של דבר, אין הבדל מהותי בין עיון בסוגיות התלמוד לבין עיון בסוגיות החיים. האם מצות תלמוד תורה היא רק בנוגע לבירור גדרי "זיקה" ביבמה או "שלא לשמה" בקדשים? האם איננו אמורים להשתמש בדעת גם בנוגע לסוגיות מעשיות בעבודת ה' הרי כמו שיש לברר בדעת **מה** אומרת התורה, יש גם לברר **כיצד** לקיים את התורה.

התרגלנו לשמור את השכל רק ללימוד התורה ולא לחיי תורה. בחיים אנחנו משתמשים רק בנטיה הטבעית לזרום עם כולם, מבלי להפעיל את השכל ולבנות מבט תורני.

אין להסתמך על מוסכמות

אין מקום לטענה ש"כך כולם עושים וממילא יסודתו בהררי קודש". הקב"ה נתן לנו את החיים שלנו כדי שננהל אותם ע"י דעת. על דברים רבים בחיים יש לחשוב מחדש. כמובן מתוך כפיפות לגדולי ישראל, אבל גם אחרי הכפיפות יש מקום רב לחשיבה עצמאית.

כל המערכות בעולם בניויות כך. ניקח למשל את מערכת הרפואה. כל ההתקדמות שלה בנויה על כך שכל אחד מסתמך על הקודמים לו, אבל על סמך דבריהם והנחותיהם מנסה לחשוב גם קצת בעצמו. כך זה בכלכלה, כך זה בטכנולוגיה, ובכל תחום.

להבדיל בין קודש לחול, גם בלימוד זה כך. אנחנו חושבים ומנסים לברר מהיסוד את דברי הקודמים לנו. לא מקבלים כל כלל בעיניים עצומות, אלא חושבים עליו ומבררים אותו. מצד אחד מאמינים שאם ר' שמעון אמר שמיגו זה כח טענה הוא ידע מה שהוא אומר, ומצד שני אף על פי כן מנסים להבין, לברר את הגדר וכדומה. וכשעובדים כך מתקדמים ומוצאים נפק"מ.

לא כל מוסכמה הגיעה אלינו ישירות במסורת מהר סיני, ואפילו לא מהחפץ חיים. ישנן הרבה תופעות שנכנסו מהדלת האחורית ולא היה לגדולים את הכח למחות. אמנם ישנן הרבה מוסכמות קדושות שמקורן טהור מרבתינו הגדולים, אבל יש גם מוסכמות שהשתרשו מכח אוירה ציבורית. לא כל מאמר מערכת בעיתון בהכרח מתאים לאמת הצרופה. ואם מבררים כל נושא בעבודת ה' ביסודיות, מגלים מה יותר אמת ומה פחות.

כל זה מחייב מחשבה והיערכות, לבנות את עולם התורה גם מחוץ לבית המדרש. לבסס תפיסת עולם תורנית שמקיפה את החיים בכללותם. לבנות בתוכנו מערכת חיבור פנימית לתורה, לחיים של תורה, לבסס את הקשר עם האשה על אדני התורה, ולהשקיע בחינוך הילדים מתוך מחשבה ו"חנוך לנער על פי דרכו".

הגדלות האמיתית

לכאורה זה נשמע פחות מרשים ונוצץ, פחות דמות של "גדול בישראל" כביכול, שאין לו בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. אבל האמת היא להיפך. לפי האמור בפרקים הקודמים, השלמות האמיתית היא דווקא באופן כזה של חיבור למציאות. הקב"ה מעוניין באנשים, בבני אדם החיים על הקרקע, שיחברו את חייהם אליו ואל תורתו. אם האדם מצליח לכונן חיים של תורה, להיות מונח בלימוד ולגדול בתורה, יחד עם צמיחה בכל מגוון התפקידים שלו – הוא בונה עולם של תורה, עולם הרבה יותר מורכב ועשיר. עולם שבו הקב"ה נמצא בכל פרט.

אם אנחנו מבינים שהתורה אינה דורשת ניתוק מהמציאות אלא להיפך, בניה נכונה של המציאות – ממילא אנחנו מבינים שכאברכים מוטל עלינו להשקיע בהעמדת חיי משפחה, יחסי הורים וילדים, ובקצרה – חיים בריאים מאוזנים ומאושרים, שהמרכז שלהם הוא קיום רצון ה'.

אדם שמתמודד נכון עם אתגרי החיים – גדל והולך בכל התחומים. **התורה שלו משתבחת, היא נעשית יותר תורת אמת ויותר לשמה. גם יראת השמים שלו מקבלת קומה חדשה.** את כל זה מאבדים כאשר מנסים "להמשיך להיות בחור".

השאלות המרכזיות בחייו של אברך

לשם כך נועד הספר "חישבתי דרכי", העוסק בעולמם של האברכים, ומלבן ביסודיות את כל הנושאים הנ"ל:

מה מטרת לימוד התורה;

מה זה "תורה לשמה";

לשם מה מתחננים;

מה גורם לאדם לבסס את הקשר עם אשתו ולהתמסר כראוי לתפקידו;

מה תפקיד האשה ביהדות בכלל ובבית בפרט;

כיצד יש לחנך את הילדים לתורה ולמצוות;

מה היחס לעובדים לפרנסתם ולעצם העבודה לפרנסה;
מה היחס לקב"ה ולכל מצוותיו (לדוגמה - מה מטרתה של השבת, ומה אמורים לעשות בה).

בקצרה: בניית שיעור קומה של אברך, מחובר לתורה, מחובר למשפחתו ומחובר למציאות – זו מטרתו של הספר "חישבתי דרכי" חלק א'.

סיפוק והתקדמות על ספסל הכולל

בפרק הקודם ביררנו את המחויבות של כל אברך לבדוק מחדש את חייו ואת מטרותו בחיים, ללמוד לעומק את עבודת ה' שלו ואת הקמת ביתו.

ברם, בדורנו קיימת התמודדות גדולה יותר מבעבר, ויש לתת עליה את הדעת. דווקא משום שעולם הישיבות מכוון את כולם אל עבר הכולל, ונוצר מצב שעולם האברכים הוא המוני וענק – נוצרה התמודדות חדשה, אופיינית מאוד לדור זה.

כלפי מה הדברים אמורים?

משבר ה"שטעלע'ס"

בעבר הלא רחוק המשרות התורניות היו זמינות לכל אברך מוצלח. לא היו כל כך הרבה אברכים טובים כמו היום. כל אברך מוכשר מצא את עצמו בעל משרה תורנית בגיל שלשים ארבעים.

כיום המצב השתנה לחלוטין – אין כמעט משרות! אברכים בני עליה, אריות, יושבים לאלפיהם בעולם הכוללים, שלא על מנת לצאת משם, כי אין לאן. אברך בן שלשים פלוס כבר יש לו הרבה מה להציע, ואם עדיין הוא יושב על ספסל הכולל, במוקדם או במאוחר זה מפריע לו. הוא רוצה להרגיש שהוא מתקדם, אבל אין התקדמות באופן.

כולנו מכירים את הסיפורים על השטייגען העצום של גדולי ראשי הישיבות בדור שלפנינו כבחורים צעירים. מבלי לפגוע כמלוא הנימה מעוצם גדלותם, אין ספק שהידיעה שפעמה בתת הכרתם כבחורים צעירים שאם הם ילמדו היטב הם יהיו מרביצי תורה גדולים, דרבנה אותם להשקיע להתאמץ. ואיני מדבר על שאיפה פשוטה לכבוד, אלא על הרגשה של עשייה, של אחריות, שמישהו מצפה לך ושהמאמץ שלך ישא פרי בשטח, כאן בעולם הזה.

איך אפשר להשוות אותם לאברכים של היום? אברך היום יודע שכמוהו יש אלפים, מתמידיים עצומים, בעלי כשרונות. אם הוא לא ילמד טוב היום, או אפילו גם מחר ובשבוע הבא, מה יקרה? אף אחד לא יפגע, עולם התורה ימשיך לשגשג מצוין גם בלעדיו. הוא יודע כמו כן שגם אם הוא יהיה ישקיע את כל כוחו, הסיכוי שלו לקבל שטעלע שואף לאפס, גם אם הוא מוכשר ולמדן. "תבן אתה מכניס לעפריים", זו ההרגשה של כל בחור ואברך.

בזמני, כשאנחנו היינו צעירים, ידע כל אחד שאם הוא לומד טוב מצפה לו משרה תורנית. היו אפילו כאלו שהכינו שיעורים לעתיד... בחור טוב ידע שיש לו ביקוש, העולם זקוק לו. ישיבות נפתחות בכל מקום והדור צריך רמי"ם. היום? מאות אברכים, אריות ממש, נמצאים בכללים, בכלל פוניבז', במיר, בסורוצקין ובויסבורד על עשרות סניפיהם, ואין קומץ המשרות משיבע את הארי.

אני משוכנע שכל אברך שלומד תורה לשמה גדול יותר מאיתנו, אבל זו דרגה גבוהה. נסיון של לימוד תורה לשמה. ללמוד לשמה, רק בשביל אהבת התורה, זה קשה. אותנו עצמנו לא חינו כן. אותנו חינו ללמוד עם מטרה ברורה ובת השגה בעולם הזה. היום אנחנו צריכים לחנך ללימוד לשמה.

אחד מזקני המשגיחים שליט"א

לאורך כל הקונטרס אנו נוכחים לראות שההתמודדות של הדור הזה מתרכזת סביב שאלת ההמוניות. ההמוניות החרדית, שמצד אחד היא מבורכת – מצד שני היא נקודת המבחן. היא גורמת לתחושה של חוסר חיבור פנימי לעבודת השם, והיא גורמת גם לתחושה של חוסר משמעות ברמה המעשית: מה אני תורם? איפה אני יכול להביא את עצמי לידי ביטוי בתוך עולם הכוללים הענק?

מה יכולה להיות התשובה למצוקה הזו?

תורה לשמה – כיצד?

התשובה צריכה להתחלק לשתיים: ראשית כל – לבנות יותר לעומק את החיבור לתורה. אם באמת אין בדורנו לעולם התורה להציע לנו חתיכה הגונה של "שלא לשמה", כנראה התפקיד שלנו הוא באמת להגיע לתורה לשמה.

"לשמה" פירושו – למצוא בתורה רצון אישי, לראות בה פרוייקט. להתחבר אליה. למצוא בלימוד התורה התקדמות ותחושת פריחה ועשייה. זה בעצם התרגום המעשי של דברי הנפה"ח: "לשמה – לשם התורה, להוסיף לקח ופלפול". כלומר, אדם לומד כי הוא רוצה להחכים בתורה עצמה.

לא מדובר כאן על לימוד מוסר בגודל מעלת ערך התורה. אין ספק שגם לזה יש פרי, ורבים העידו שלימוד חמש דקות ביום בספר שמדבר על מעלת התורה – הפך את ליבם להתקרב אל התורה. אבל לא זו כוונת הדברים. הכוונה היא שמוטלת עלינו עבודה מעשית: להתמקצע בלימוד.

למצוא את מה שהלב חושק בלימוד התורה, וללמוד כפי נטיית הלב, עם תכנית מסודרת, עם כיוון ברור של עבודה.

כיצד עושים זאת?

שינוי יחס אל הכולל

ראשית כל – יש לשנות את היחס אל מוסד הכולל. בחור מסיים את הישיבה ופונה אל הכולל. מה הכולל אמור לתרום לו? מה היעד של הכולל? לכאורה – לימוד תורה ותו לא. בשביל זה – למה צריך כולל? ניגש רגע אל האברך המחפש כולל ונשאל: "רגע, רגע! למה לך כולל? לשם מה? גש לבית הכנסת הקרוב, תוציא גמרא מהארון ותחיל ללמוד!"

ובכן, זה לא הולך ככה. אי אפשר פתאום לשבת בבית כנסת לבד. אדם צריך להתשיין למערכת, והוא גם צריך אוירה של לימוד. ללמוד לבד בדרך כלל זה מתכון בטוח לייבוש. זו הסיבה שכל אברך מחפש כולל.

מצד שני, אברך מרגיש שהכולל חונק אותו, וראש הכולל מגביל אותו. כי ככל שהוא מתבגר הוא נהיה חי נושא את עצמו. הוא לא רוצה להיות כפוף, הוא לא רוצה להמשיך להיות נתון למרותו של מוסד חינוכי, להשתעבד לדרישות שלא הוא ניסח אותן, ולרוץ אחרי שמירת הסדרים. הוא כבר עבר את הגיל. הוא מרגיש השפלה בזה שהוא משעבד את עצמו לראש הכולל תמורת מילגה של אלפיים ₪ לחודש.

הפיתרון צריך להיות בשינוי הגישה. אם נשים לב, נמצא שגם הישיבה וגם הכולל מיועדים בשביל לסייע לנו ללמוד, אבל אין הדבר דומה כלל וכלל. אדרבה, הוא חלוק מהותית. הישיבה היא כלי **המשפיע על הבחור**. הוא בא לקבל, לספוג, לשמוע שיעורים ולדבר בלימוד עם בחורים בוגרים. הכולל, לעומת זאת, לא בא להשפיע על האברך, אלא להיפך. האברך הוא זה **שיוצר את הכולל**. הכולל הוא קבוצה של לומדים, וכל אחד מבני הקבוצה הוא חלק מהיצירה שלה. הוא גורם דומיננטי משפיע.

מי משרת את מי?

זאת מטרתנו בהליכה לכולל: להשתמש בו כגורם מסייע ללימוד התורה. אנחנו לא הולכים לכולל כדי לעמוד בחוקיו וסדריו, ואף לא כדי להמשיך את ההליכה בתלם המערכת עד זקנה ושיבה. לא זו המטרה.

אין ספק שצריך לשמור על סדרים, שהרי בכדי ליצור חבורה משותפת יש צורך שהדברים ייעשו בשיתוף. אם כל אחד יגיע מתי שהוא רוצה וילמד מה שהוא רוצה – לא תהיה כאן חבורה. אבל יש לזכור מה המטרה ומה האמצעי: הצמיחה האישית היא המטרה, הכולל הוא האמצעי.

עיקר הבעיה קיימת כאשר הגישה אל הכולל הינה כאל מסגרת מחייבת שאנחנו אמורים להתכופף לה, כמו ישיבה. אבל המבט הוא שונה: בעיקרון אנחנו ניגשים לבית מדרש ריק, פותחים גמרא ומתחילים ללמוד. אלא שמכיון שזה קצת קשה - אנחנו מעדיפים בית מדרש עם לומדים שאפשר לדבר איתם על הסוגיא. בדרך כלל, קוראים לבית המדרש הזה "כולל"...

כאשר זאת הגישה – אנחנו מחפשים בתי מדרש שיש בהם לומדים שבאמת נמצאים בסוגיא שלנו, או על כל פנים באותו ראש שלנו, שביחד נחליט מה ואיך ללמוד.

יש כיום מגוון רחב של כוללים, ברוב מקצועות התורה. הלכה, חושן משפט, ש"ס, עיון, טהרות וקדשים, וגם "ליבו חפץ". צריך לחפש את הכולל המתאים, גם אם הדבר מחייב להתגמש על פרמטרים אחרים – שעות, מיקום, וכדומה.

המילגה כשיקול

אלא מאי, טוען כל אברך: אין ברירה, אני זקוק לפרנסה. השיקול בבחירת כולל צריך להתחשב גם בצד הכספי.

הטענה היא טענה, ואין ספק שאכן ישנם מצבים שצריך להקריב מהשטייגען בלימוד בשביל לפרנס, אין ברירה. רק חשוב שנגדיר לעצמנו את הדברים: האם עיקר מטרתנו בחיים הינה להיות **אברך כולל** או להיות **תלמיד חכם**?

אם התחושה הפנימית היא שעיקר מטרתנו ויעודנו הינה להיות אברך כולל – אזי האילוצים השונים עלולים להביא אותנו למצב שבו הכולל לא יתרום לנו מאומה ואף על פי כן נמשיך לדבוק בו. אבל אם תחושתנו תהיה שעיקר מטרת החיים הינה לגדול בתורה, והכולל הוא רק מסייע - או אז יקל עלינו לשקול בתשומת לב שכר מצוה כנגד הפסדה. צריכים לעשות השתדלות, אלא שיש לשקול תמיד מה המחיר שלה, והאם אין אפשרות לעשות אותה באופן שמפריע פחות לסדרי הלימוד.

סיפר לי אברך בן עליה שהתייעץ עם אחד מחשובי הרבנים בקרית ספר, האם ללכת לכולל שאינו מתאים לו וממש מגביל אותו, מחמת שיקולים כספיים, או ללמוד כל היום באופן הנכון והמתאים לו, ולכתוב מזוזות בערב. התשובה הייתה "תפוס לשון שני". כיום הוא בן עליה עמל בתורה בחשק ובשמחה, העושה מלאכתו עראי, כשעתיים בערב, ותורתו עיקר.

יתכן שהוראה זו הינה פרטית, ובוודאי שיש לשקול כל מקרה לגופו. אבל העיקרון בוודאי ברור: הכולל אינו מקום עבודה, ולא לשכת תעסוקה. הוא אך ורק מקום צמיחה בלימוד. פרנסה היא דבר המוטל על אחריותנו ועלינו לדאוג לזה, אבל לא לשעבד את כל לימודנו עבור זה.

הכולל אמור לקדם אותנו בלימוד, זו מטרתו. כסף הוא שיקול לכשעצמו, מדין השתדלות מחויבת ותו לא מידי. אם הכולל לא משרת אותנו לצמיחה בתורה, ואף על פי כן אנחנו מקריבים למען הכסף את עיקר סדר היום שלנו – **אין הבדל מהותי בין זה לבין יציאה לעבודה**. הישיבה בכולל אינה מטרה בפני עצמה, אין מצוה כזו בתורה. מטרתנו בחיים היא להיות תלמידי חכמים, וכל דבר עלינו לשקול על פי הפלס הזה – האם זה מקדם אותנו לשם או מרחיק אותנו משם (אם כי, אין להכחיש, שברוב המקרים ללכת לעבוד בכולל זו העבודה המובחרת ביותר...).

בגישה כזו, כאשר מחוברים ללימוד והולכים לכולל בשביל ללמוד, ולא בשביל לעמוד בתקן – רוב הקשיים מתגמדים. קל יותר למצוא כולל מתאים, וניתן "לפתוח את הראש" בנושא ההשתדלות. גם הבעיות מצד הלחץ שמפעילים ראשי הכוללים לפעמים – מקבלות את הפרופורציה הנכונה. מי שמחובר למה שהוא עושה, אינו סובל כל כך מרעשים חיצוניים.

עלינו להפסיק לשרת את הכולל, ולהתחיל להשתמש בו כמשרת שלנו.

גישה יעילה ללימוד עצמו

לאחר מכן יש לגשת אל עצמנו ולהתחיל לנהל את הלימוד שלנו בצורה מושכלת: באנו לכאן להיות תלמידי חכמים, וזה מחייב אותנו לעבוד ביסודיות.

התורה היא גדולה, ומשום כך יש תחושה שלא באנו לבית המדרש כדי להתקדם בלימוד, כי זה בלתי אפשרי להגיע לאיזו ידיעה אמיתית. אנשים רבים מרגישים שבאנו כאן כדי לקיים מצות תלמוד תורה ותו לא.

ובכן, זה לא כך. התורה ניתנה לנו כדי שנדע אותה, כדי שנברר אותה ונעמיק בה עד כמה שידינו מגעת. אפשר וצריך לגבש תכנית עבודה ולהתחיל לבצע אותה.

מבנה התורה ומטרתה

הקב"ה נתן לנו מקבץ הוראות בכל תחומי החיים: כיצד לטפל בשדה ובגידולים על פי רצונו, כיצד לחיות באורח החיים לפי מעגל השנה, פעולות אסורות ופעולות מותרות, דיני אישות, דיני נזיקין וחובות שבין אדם לחברו, דיני טומאה וטהרה ודיני עבודת ה' על ידי הקרבת קרבנות.

עלינו ללמוד מקבץ הוראות זה, להפנים וליישם. ושתי מטרות יש בזה: א. שנחיה נכון ונעשה את כל מעשינו כפי רצון ה'. ב. שנתחבר בשכלנו, בתפיסת עולמנו, לרצון ה'. כאשר אדם לומד ומבין את רצון ה', גם אם בפועל הוא אינו מיישם אותו – הוא מכיר את חכמתו של הקב"ה ומתחבר אליה. זו מטרה לכשעצמה.

זו התורה: ספר חכמת ה', המחולק לנושאים רבים שבהם רצונו בא לידי ביטוי.

כאשר התורה באה ללמד אותנו דינים והוראות בכל תחומי החיים. היא עושה זאת על ידי שני חלקים: תורה שבכתב, ותורה שבעל פה המפרשת את התורה שבכתב. התורה שבכתב כוללת הרבה דינים שנאמרו בקיצור וברמז, והתורה שבעל פה מפרשת את הדינים.

התורה שבעל פה מרוכזת בששה סדרי משנה. שם מונחים יסודות הדינים של כל התורה. בתורה שבכתב כתובים הדינים בקיצור נמרץ, ופעמים רבות בהסתר והעלמה שבלתי ניתן לפענח, והמשנה מרחיבה את היריעה ומגישה את הדינים למעשה.

המשנה היא התמצית המרוכזת של תורה שבעל פה, אבל היא מאוד מאוד מרוכזת וקשה להבנה. הגמרא באה להרחיב אותה. וההרחבה נעשית בכמה תחומים: הן על ידי דיון בדבריה וביאורם, הן על ידי השוואה למשניות אחרות, הן על ידי ברייתות המרחיבות את היריעה, והן על ידי בירור פרטים נוספים שהמשנה אינה דנה בהם.

כל סוגיא בגמרא היא תהליך המתחיל לברר דבר מסוים מכל הרשימה הנ"ל, ובסופו של התהליך מתברר משהו: מתחדש ביאור במשנה, משתנה הבנת הדין בה, מתברר שיש כאן מחלוקות בפרטים, וכדומה.

ספרי הפוסקים הם התמצית של ההלכה היוצאת מתוך הגמרא. לימוד נכון של פוסקים הוא להבין כיצד ההלכה יוצאת מהגמרא, להכיר את הסוגיא ולסדר את הדברים החל מהגמרא עד ההלכה למעשה.

לומדים את המשנה כמקשה אחת, מסכמים מה יצא ממנה, עוברים לגמרא. בגמרא יש ללמוד ראשית כל כמה דפים ראשונים, לקבל תמונה כוללת. בכל צעד בסוגיא – לבחון במה התקדמנו ביחס למבנה השלם. ביררנו דין? הגענו למסקנות? לסכם את מה שיצא. ואז, אחרי שהמבנה הכללי מקבל צורה – אפשר להתחיל לרדת לפרטים, לחקירות, לסתירות, ולגילוי המטמונות שבש"ס.

בקצרה: מטרתנו בלימוד היא לא "לקרוא ולהבין", אלא ללמוד את הנושאים. לקבל עליהם תמונה, להעמיק בהם, לברר את גדריהם ואת פרטיהם, לסדר אותם ולאכנס אותם במוח.

לגמור נושא – לכתוב, לסדר ולהבהיר, ו-ו לעבור לנושא הבא.

כל המתואר כאן על קצה המזלג הוא עבודה לשנים רבות. להכיר את הש"ס, ללמוד אותו נכון, להגדיר את שורש הדינים ולהבין אותם, לשנן ולחזור ולזכור, ולאחר מכן להוציא ממנו את ההלכה למעשה – זו עבודה לשנים רבות וארוכות. רוב מוחלט של האנשים לא מצליחים להגיע לפסגה, אבל אפשר בהחלט להתקדם, להתעלות, להגיע להישגים. להציב מטרות ויעדים ולעמוד בהם.

לייצר סיפוק מדברים נוספים

הצבנו בעיה הקיימת כיום בעולם הכוללים, שאין מקום להתקדמות ולבניית "קריירה". הצגנו פתרונות ברמה ההשקפתית, האישית, בעולמו של כל אחד ואחד, לבנות לימוד תורה לשמה. אבל מלבד כל זה יש לשים לב גם לפתרונות מעשיים.

האדם זקוק פעמים רבות לעשייה שתיתן לו סיפוק. לא תמיד הלימוד מספק לו את תחושת העשייה. אין ספק שמי שלומד ביעילות ובהתקדמות בהחלט חי חיים של סיפוק. אבל לפעמים צריך גם עשייה.

איזו עשייה?

להרבה אנשים נדמה בטעות שהם רוצים להיות רמי"ם. יש לדעת שזה לא כך. במציאות לא כולם בנויים לחינוך, ולא בטוח שזה מה שהם רוצים לעשות בחיים. על כל אחד לבדוק מה המשיכה שלו בחיים, לאיזה סוג עשייה הוא נמשך, ומה מתוך זה הוא יכול למלא בפועל.

מי שמעוניין לעשות ולהצליח, צריך לקבל החלטה שהיא לכאורה פשוטה, אבל למעשה אינה קלה לביצוע:

להסכים להיות יחודי. לעשות גם דברים שלא כולם עושים.

הרשה לעצמך להיות מה שאתה, לעשות מה שליבך חפץ. אם לא תצא מהשבלונה – רוב הסיכויים שלא תיצור התעניינות. כולם כבר יודעים את מה שיש **לכולם** להגיד, בשביל זה הם לא צריכים אותך, הם שמעו את זה בדיוק כמו שאתה שמעת את זה. ממך הם רוצים לשמוע את מה שיש **לך** להגיד, כי את זה הם עדיין לא שמעו. השאלה היא האם אתה רוצה להגיד מה שיש לך להגיד, או לחזור כמו כולם על מה שכולם אומרים...

לכל אברך טוב יש הרבה מה לומר בתחום התורני. יש לו קו יחודי, יש לו משיכה לתחומים מסוימים, להלכה או לאגדה, למדרש או לירושלמי, לקבלה או למחשבה, לבירור נושאים או לפרקטיקה של ההלכה. יש מגוון רחב מאוד בתורה. אבל לפני הוצאה לפועל של כל העושר הרעיוני הזה עומד מחסום אחד, כמעט בלתי עביר: **כולם.**

פנה אלי פעם אברך וסיפר שהוא הולך ומתייבש, אולי יש לי רעיון בשבילו. אמרתי לו שהבעיה היא נחלת הכלל וצריך לחשוב על פתרונות. לאחר כמה ימים ראיתי פרוספקט של מכון "תורת המשפט", המציע הדרכה והכשרה למבחני רבנות. פגשתי את האברך הנ"ל, סיפרתי לו על כך, והצעתי לו שישקול זאת ברצינות – לתת לעצמו יעד ברור ולצאת עם תעודה בעוד כמה שנים. תגובתו, כמובן, היתה שלילית: מה פתאום? מי עושה "יורה יורה" בציבור הליטאי? הרי כולם לא עושים.

את המחסום הזה חייבים לפרוץ. לתת לעצמנו לפרוח!

מגורים בפריפריה

ואי אפשר להשלים את הדברים בנושא, מבלי לגעת בענין הפריפריה.

בערי המרכז יש מעלות רבות של נוחות, מגוון כוללים וכדומה. אך יש בהן חיסרון אחד שבמקרים רבים מאפיל על הכל: אין בהן מקום לאברך להתבטא. הכל מלא עד אפס מקום.

אברכים מספרים בלי סוף על הבעיה הזאת. אברך משכונה גדולה בירושלים סיפר לי לאחרונה שהוא נבלע בתוך ההמון, הוא מרגיש את עצמו גרגיר אבק. כמובן אותו אברך הוא לא תופעה יחודית. כך הוא המצב בכל מקום.

קהילות ענקיות צצות במרכז כפטריות אחר הגשם, כל קראוון מכיל 300 אברכים. מי רואה בכלל את האברך הצעיר שהגיע זה עתה במקלו ובתרמילו?

נשים לב למצוקה של החתן דנן שזכה בדירה בבית שמש או במודיעין עלית: עד אתמול הוא היה בישיבה חמימה, עטוף בחברה ונהנה מהערכה סביבתית, והיום הוא נעלם מן העין, חסר נוכחות. שקוף.

אברכים צעירים באים להתפלל בשבתות בקהילות אברכים מפוארות של מאות אברכים. בקושי אפשר לראות אותם. איך הם מרגישים? מה זה עושה לבנאדם, שאין לו חברה בקהילה שלו, יש לו רק את אשתו הצעירה וכמה אברכים בכולל שהם בני גילו פחות או יותר, שבאים לחוצים על השמירת סדרים, לומדים כל הסדר ורצים באחת לאסוף את הילדים? מהיכן תהיה לו חברה תומכת, תחושת שייכות, תחושת חשיבות?

הקהילות העצומות של המרכז בולעות את האברכים הצעירים כמו שבע הפרות של פרה: "ותבאנה אל קרבנה, ולא נודע כי באו אל קרבנה".

בפריפריה – המצב שונה לחלוטין!

הקהילות קטנות, ויש צורך עצום בכל אברך שמגיע. הוא תורם, הוא קיים, הוא נספר. יש לו ערך, יש לו נוכחות. הוא משתלב מהר מאוד בעשיה, ואם יש לו יכולות והוא בעל כשרון – הוא בכלל עושה חיל.

האברכים בכרמיאל, למשל, מדברים אחרת. רבים מהם "בוגרי" מודיעין עילית, וכולם חוזרים על אותו משפט: שם נבלענו, שם הרגשנו חלק מכולם. כאן יש לנו יחודיות. **מצאנו את עצמנו.**

המחשבה כאילו כדאי להיחנק בתשלומי משכנתא גבוהים בשביל לגור במרכז – מופרכת מהמציאות. המציאות היא שבגיל שלשים פלוס אברכים רבים מעוניינים לעבור לפריפריה, בכדי להתחיל להציע את עצמם לציבור ולהרגיש קצת ערך פנימי, **אלא שאז בדרך כלל זה כבר מאוחר.** המשפחה התבססה, הילדים במוסדות, לאשה יש עבודה, ועכשיו לך תעשה רעידת אדמה בגלל שאולי אי שם יהיה לך יותר טוב. זו הסיבה שכולם נשארים במקומם, בלי ליהנות כלל. וכך נוצר מצב הזוי, שאדם משלם תשלומים ענקיים כל חודש, והוא נחנק, והורי אשתו נאנקים, וכל זאת – רק בשביל לסבול!

אולי סטינו מעט מהנושא, בכדי להעלות הצעה לפיתרון פרקטי. אבל על כל פנים, נסכם את האמור עד כאן בקצרה, במשפט אחד:

להיות אברך – זה הדבר הנפלא ביותר בעולם, אבל זה דורש הכרה מעמיקה של דרישות התפקיד. אפשר לעשות זאת בצורה הכי טובה שאפשר, וכך לזכות לכתרה של תורה ולחיים מאושרים, להתקדמות מתמדת וסיפוק פנימי. אבל לשם כך יש ללבן את אתגרי התקופה, ואת הדרכים להתמודד עימהם.

זו מטרתו של הספר "חישבתי דרכי" חלק ב'.

שתי דוגמאות משקפות מתוך המוני התגובות שהתקבלו על הספרים "חישבתי דרכי":

"מאוד נהנתי מהספר "חישבתי דרכי" חלק ב', שמתאר בצורה מפורטת את מורכבות האברכים בדורנו "הדור השלישי" כפי שהוא מכונה בספר. בפרט נהניתי ממה שהספר בירר את המצב בצורה אובייקטיבית, בלי לנסות להשלים עם המצב כמות שהוא רק בגלל ש"ככה קיבלנו" ו"ככה צריך להיות". אני ב"ה אברך בירושלים, הייתי ב"מיר"

ואחרי כן בעוד כמה מקומות, והמציאות היא אכן מורכבת ממש כפי שהיא מתוארת, וכל אחד צריך לפתור אותה בדרכו שלו".

"ישר כח עצום על גלגל ההצלה והאור העצום שהבאת לכלל ישראל בעצם הופעת ספרך "חישבתי דרכי", אשר בו סוף סוף מישהו שמוכן להסיר את הכפפות ולגעת באמת בדברים החשובים ובשאלות קיומנו כציבור אברכים חרדים לדבר ה' לאורך זמן".

לאחרונה, בשיתוף עם כמה אנשי מעש, הוקמו סדרות ועדים לאברכים, המעניקות כלים לבניה עצמית מהמסד עד הטפחות, לרכישת כלים למילוי תפקידנו בצורה הטובה ביותר בס"ד, הן מבחינת השטייגטן האישי בתורה ועבודה, והן מבחינת תפקידנו כבעלים ואבות. למעוניינים להתעדכן במועדי קיומם של סדרות הועדים – ניתן להתקשר 0548407520.

עולמם של בחורי הישיבות

אמירות ריקות - מייצרות ריחוק

כהמשך לניתוח האתגרים המיוחדים לדורנו, יש לברר את אחד האתגרים הגדולים של התקופה, ואולי הגדול ביותר: החינוך.

לאורך כל החוברת עובר כחוט השני הקו המנחה של הדברים: חיבור בין התורה לחיים. האתגר הגדול של דורנו הוא ליצור חיבור אמיתי אל התורה והמצוות. ההמוניות החרדית יצרה עדריות, שמהותה היא לעשות מה שכולם עושים, לעמוד בתו התקן הכללי, ולא להיות אמיתי וכנה עם עצמך ביחס לעבודת השם.

ככל שמנפנפים באמירות מרשימות, כך הולך ונוצר חוסר חיבור פנימי אל התוך, אל האמת, אל הלב. אמירות ודיבורים ריקים מתוכן – יוצרים ריחוק רגשי, ומטפחים עולם של חיצוניות שאינו מחובר אל החיים האמיתיים.

מהלך חיים של חוסר כנות וחוסר חיבור אמיתי, גובה מחיר יקר, בכל התחומים. אך התחום שבו נגבה המחיר הכבד ביותר, הוא – תחום החינוך.

אי אפשר לחנך את הילדים בדברים שאנחנו עצמנו לא מחוברים אליהם. ילדים מזהים היכן אנחנו רק מדברים בלי כיסוי אמיתי, והם לא מוכנים לקבל שקר וזיוף.

העולם קורץ

בשנים הראשונות של החיים אין בעיה. ילדים הולכים אחרי הוריהם כסומא בארובה, ללא ביקורת, מתוך אמון מלא. אם אבא ואמא אומרים – אין אופציה להתווכח.

אבל הילדים הללו הופכים לבחורים מתבגרים, ואז הם קולטים את החיים בצורה עצמאית. ואם כך היה מאז ומתמיד – בדורנו האתגר הוכפל, כי היום הכל גלוי וידוע לכולם. בעולם הישיבות יש היחשפות רבה לתכנים המגיעים מבחוץ.

ואז, מתרחש אצלם המאבק בין החיים המציאותיים שהם רואים ושומעים, לבין האמירות שאנחנו אומרים להם.

לדוגמה: בחור נמשך למוזיקה "לועזית" (שם קוד לשירים של זמרים חילוניים או דתיים למחצה, שלא שרים "טוב לי תורת פיך" אלא שירים קצת שונים...). הוא שומע מאבא שזה לא טוב, אבל החיים עצמם מציעים לו את המוזיקה הזו. מתרחש כאן מאבק בין הטעם הצבעוני של החיים, לבין האמירות של אבא.

מי ינצח במאבק הזה?

ככל שאבא יותר מחובר למה שהוא אומר, יותר יודע להסביר את עצמו, יותר חי חיים מלאים ושמחים עם השקפה מוצקה – כך הדברים שלו מתקבלים יותר. אבל אם האבא רק מסתפק באמירה ותו לא, משהו בסגנון "זה לא מתאים לנו", הבן אולי שומע בשתיקה, אבל בליבו הוא חושב: "אבל לי זה כן מתאים!"

חייבים לקיים הסברה

כמובן המוזיקה היא רק דוגמה לנושא רחב מאוד. העיקרון הוא אחד: בעולם הפתוח של היום חייבים לחנך עם תוכן ועם חיבור פנימי. לא מספיק אמירות. הן לא תופסות ולא משכנעות. ניתן דוגמאות נוספות:

"רק מי שמתנתק מהעולם הזה יכול להגיע לדרגה גבוהה בתורה". זו אמירה מאוד יסודית בעולם הישיבות, שכל מהלך החיים מתבסס עליה.

אבל הבחור חושב, ולא מעז להגיד: ולמה חשוב לי שתהיה לי דרגה בלימוד? מה זה יתן לי ומה התכלית של זה?

"צריך להגיע לתפילה בישיבה" – שומע הבחור השכם והערב. אבל הוא שואל בליבו: מה זה בכלל תפילה, מה תכליתה, מי זה הקב"ה ולמה בדיוק הוא צריך שאני אדבר איתו?

"צריך להקפיד על צורה של בן תורה" – גם זה משפט בעל השלכות מעשיות רבות ונרחבות, ומשתמשים בו בכל שני וחמישי, כי כביכול מובן מאליו שצריך להיות בן

תורה. אבל הבחור שואל: למה בכלל להיות בן תורה? או שאלה בסיסית יותר – מה זה בכלל המושג "בן תורה" שבשמו אתה בא אלי בדרישות?

החינוך בישיבות

הזכרנו את הנושא של החינוך בבית. יהיו שיאמרו שאפשר לסמוך על החינוך של הישיבה. ובכן, המציאות היא לא כך. על פי רוב הישיבה אינה מספקת לבחורים מענה להתחבטויות הקשות.

מדוע הישיבה לא מספקת מענה? כי בדרך כלל היא לא בנויה לכך. בישיבה יש רבנים שהם תלמידי חכמים גדולים ודמויות שאפשר לקבל מהם הרבה, בישיבה אפשר לשמוע שיחות וועדים מחכימים, בישיבה יש חברים רציניים בעלי שאיפות. הישיבה היא מקום נפלא לצמיחה. אבל – הישיבה לא מחנכת, בדרך כלל.

כל מי שמכיר את עולם הישיבות מקרוב מודה על האמת שזה כך. יש ישיבות בודדות שעוסקות בחינוך באופן ממוקד, אבל הן מועטות, בודדות ממש. כבחור – עליך לדעת שאף אחד לא יקח אותך בידיים אם אתה לא תיקח את עצמך.

מדוע זה כך? זה נובע משתי סיבות: הסיבה הראשונה – הישיבות כיום המוניות, מונות מאות בחורים. רבים מהמחנכים ניסו להתנגד לזה, אבל בלתי אפשרי להילחם בתופעה הזו. הלחץ על הישיבות המובחרות מגיע מצד הבחורים בעצמם. באמת אי אפשר להתכחש לזה שיש מעלות גם בישיבות גדולות, ויש גם מחנכים רבים הדוגלים דווקא בהמוניות, ורואים בה כלי גדול לצמיחה.

הסיבה השניה – הבחורים עצמם בגיל הזה של 17 – 22, אינם מעוניינים לשמוע. הם מעוניינים בהדרכה, בסוג של "תלמיד חבר", אבל לא בהנחתה מגבוה.

כך או כך, הבה ניישיר מבט אל המציאות: הישיבות כיום הן המוניות, ובחורים רבים נאבדים בתוך הציבור, ללא כתובת קרובה שתדריך אותם במבוך החיים. קשר קרוב עם איש צוות בישיבה הוא דבר שלא קיים כמעט, מסיבות רבות.

הנסיונות הקשים

עולם הישיבות כבר מזמן אינו משמש כחממה מגוננת. הכל נמצא שם. והבחור צריך להתמודד עם כל מה שיש לעולם להציע, בשעה שפעמים רבות הוא עצמו ריק מבפנים. הוא אינו מבין למה הוא לומד, ומה התורה נותנת לו, ומה בכלל כל הענין הזה של החרדיות וכל הכללים שלה. ועל דלתי הלב דופקים פיתויים מסוגים שונים, ובד בבד נוצר לחץ חברתי לקבל את המושגים של העולם המודרני.

יש להדגיש: יש אנשים המסתובבים עם תחושה של טרום קריסה, ערב פשיטת רגל מוחלטת. לכאורה הם טועים. אין צורך לשבת לקונן. עולם הישיבות פורח ועולה מיום ליום, ואנו זוכים לראות מאות ואלפים של בחורים נפלאים שהתורה בראש מעייניהם, והם קרובים אל ה' ואוהבים את תורתו באמת. לא אלמן ישראל!

אבל עם זאת אין להתעלם מכך שלצידם גדלים אלפי בחורים המסתובבים מלאים בשאלות נוקבות ותהיות קשות, ואין להם מענה. לא מדובר על בחורים בודדים אלא על תופעה הולכת ומתרחבת.

השורות האחרונות אולי קשות לקריאה, אבל הן עובדתיות. ככל שעולם הישיבות ממשיך לגדל עדרים נפלאים של בני תורה מסולאים בפז, כך הוא מגדל גם בחורים יקרים נוספים, המתחבטים בשאלות לא פשוטות.

הצורך באנשים "בגובה העיניים"

ככל שהמענה שאותם בחורים מקבלים יותר מנותק מהחיים שלהם – כך הם מתרחקים יותר. בחורים רבים איבדו ומאבדים אמון במערכת. שמעתי מהגר"ש ברויאר שליט"א שזה האתגר הגדול ביותר של התקופה: משבר האמון של הבחורים במערכת.

פעמים רבות שמעתי מבחורים ואברכים צעירים, שככל שהאדם שמולם מקרין יותר "חשיבות" – כך הם מואסים בו יותר. הם מחפשים מענה בגובה העיניים, בפתיחות, בכנות. האנשים המצליחים כיום בעולם הישיבות הם הרבנים מהזן שמדבר דברים פשוטים, בכנות. האנשים שמוכנים לשמוע את השאלות העכשוויות ולהתמודד מולן.

זו הבעיה שעולם הישיבות צריך להתמודד איתה כיום: בניית מערכת פנימית של חיבור לתורה, ליראת שמים, ליהדות בכלל. לספק הסברים, לבנות משהו מחובר באמת. שיתן לבחור יציבות בתפיסה היהודית והתורנית שלו.

מכת הקורונה

שנת הקורונה היתה שנה לא קלה, ולכאורה היא העצימה את הצורך הזה. היא לא היתה הבעיה עצמה, אלא היא גילתה את הבעיה והציפה אותה על פני השטח. היא טלטלה את עולם הישיבות טלטלה עזה. העולם היציב של בחור הישיבה ספג מהלומה. המסגרת הקבועה בה יש תבנית ברורה לחיים, ראש ישיבה ומשגיח ואוירה בישיבה וחיי חברה – התערערה לחלוטין. לבלבול יש מחיר.

הקורונה חידדה את החסר בתשובות אמיתיות, היא ביטלה את האווירה החברתית והסחף הגדול. היא הדגישה את הצורך בפתרון שורשי. היא גרמה לבחורים להישיר מבט אל תוך עצמם ולחפש באמת תשובות, לרצות להבין את עולמם הרוחני ולבנות את אישיותם.

בסיומה של שנת הקורונה התרחש אסון מירון הנורא, שפגע בעיקר בבחורי ישיבות. האסון האיום המשיך את התהיה והבלבול והעצים אותם.

שיח פתוח, לא מאשים

הדבר הנצרך ביותר לבחור הישיבה הוא שיחה פתוחה על הכל, כולל הכל. כל השאלות והתהיות והלבטים. לפתוח את האוזניים ואת הלב, להגיש אוזן קשבת, ובעיקר – להיות מוכן לשוחח בגובה העיניים. לא להטיח ביקורת בבחור נבוך שבא להתייעץ. פשוט להיות איתו ולנסות למצוא מענה שיתיישב על ליבו. לא לסתום לו את הפה כשהוא סוף סוף מעז לשאול שאלות נוקבות.

אם בחור שואל שאלה ולנו אין תשובה ברורה – יתכן שהנטיה הטבעית היא להשתיק אותו בניזיפה, אך כך אנחנו מאבדים את אמונו באופן סופי. הדרך הנכונה היא לענות בכנות "אני לא יודע", וללכת ללמוד את הנושא.

זה התפקיד המרכזי, המאתגר, המוטל עלינו כהורים ומחנכים: לספק תוכן פנימי, שמתחבר אל החיים.

למטרה זו נכתב הספר "הרימותי בחור". הספר נכתב בסגנון המותאם למגוון רחב של בחורי ישיבות, והוא נוגע בשאלות המעסיקות את הבחורים כיום, גם אם פעמים רבות הוריהם לא מודעים לכך.

דוגמה ללבטים של בחורים

אצטט קטע מתוך הספר, שנכתב על פי שיחות עם בחורים. הקטע משקף מאוד את המציאות הקיימת כיום. מוטל עלינו כהורים ומחנכים להכיר בהתמודדויות של מיטב בחורינו, ולתת מענה למציאות הזו:

איזו נקודה היא נקודת ההתמודדות המרכזית של דור בחורי הישיבות בשנת 2020?

הקונפליקט בין דרישות התורה לבין הסחף הטבעי של החיים.

העולם בהחלט צבעוני ומעניין: יציאה קלה לרחובה של עיר מספקת שלל גירויים, בין אסורים ובין מותרים. בעולם שמחוץ לישיבה יש משחקי כדורגל, יש כוכבי זמר, יש סדרות מרתקות למיניהן, יש עיתונים ומאמרים פובליציסטיים מעמיקים. יש עולם שלם, מגוון, מסקרן ומשתנה כל הזמן.

ובישיבה - יש סטנדר עם בבא קמא, שלא תמיד מושך כל כך. אתה לא מבין מה רוצים ממך, ולמה אתה עכשיו אמור לדבר על גדרי בור ברה"ר, כאשר רשות הרבים מלאה בדברים הרבה יותר מעניינים מאשר בורות.

ומה עוד יש בישיבה? יש שיעורים כלליים שמדברים על גדרים דקים ולא מובנים כל כך, הנמסרים על ידי ראש ישיבה נכבד שזה כל עולמו. ועם כל הכבוד וההערכה שאני רוחש לעולמו, בעולם שלי יש דברים אחרים, ואני לא רואה איך ניתן לגשר על הפער הזה.

ויש גם משגיח קפדן, שדורש ממך נוכחות בתפילות ובסדרים, ושהארון יהיה נקי מכל מיני דברים. הוא דורש הרבה, אבל הוא אפילו לא מבין מה באמת מושך אותך ומה ממלא את ראשך.

ואתה נקרע בין שני העולמות.

העולם שמבחוץ לא עושה הנחות. אם אתה לא בא אליו – הוא בא אליך. דיסק אונקי קטן, מחשב נייד חבוי היטב – וכל החומר האסור נמצא אצלך, זמין ומזמין, נגיש, ופתוח לכל דכפין.

טוב, לא מדויק. יש פיקוח על הפנימיות, ובחור שנתפס עם מחשב עלול למצוא את עצמו עף מהשיבה. אבל עצם העובדה שהכל גלוי וידוע לכל, וכל החברים מהוועד נמצאים באותה סירה – גורם לכך שבעצם אתה חי רגל כאן ורגל שם.

בשיחות עם חברים עולים וצפים הנושאים שבאמת מעניינים את כולם.

עולם הפנימיה והיכל השיבה חיים כמו בשני יקומים מקבילים. בהיכל מדברים לומד'ס בגדרי חצי שיעור אסור מן התורה, ובפנימיה מדברים על נצחונה של ישראל במשחק הכדורגל.

אפשר לצאת מהדעת מתחושת הסתירה הפנימית.

אתה שואל את עצמך: לאן באמת אני רוצה להשתייך? להיכל או לפנימיה? זו הבעיה, שאין תשובה חתוכה. אי אפשר לוותר על שום אחד מהחלקים. אתה צריך את שניהם. אתה רוצה להיות בסדר, אבל אתה גם חייב להיות נורמלי.

והדבר הכי מדכא הוא: בזבוז החיים. נתחים שלמים של חיים הולכים לאיבוד, לא מעצלות אלא מתסכול, משעמום הנובע מחוסר סדר בראש. ימים שלמים עוברים בלי עשיית משהו ממשי, בלי התקדמות מוגדרת לשום מקום. רק בתחושת קריעה פנימית.

מצד אחד אתה לא רוצה להיות בחור מקולקל, באמת שלא. אתה באמת בחור טוב, עם שאיפות. אתה רוצה להיות מרוצה מעצמך, להצליח בלימוד. מצד שני – איך אפשר לעצור את הסחף? איך אפשר לעצום את העיניים? איך אפשר לעזוב את כל הצבע והברק שיש בחוץ ולהסתגר רק בישיבה ליד הסטנדר? אתה רוצה שאני אשתגע?

וכך הדברים מתנהלים: נגמר עוד יום, בו סדר א' נמרח עם כמה סברות וסדר ב' התנהל בעצלתיים, והתסכול הפנימי מאיים להטריף את הדעת. ויוצאים לשיטוטים בערב, באזור השעה עשר ומעלה. אם הישיבה בירושלים – בכלל, האפשרויות מגוונות. אוטובוס פנימי אחד ואתה נמצא במקומות הכי רחוקים (מנטלית) מהישיבה. ואחרי בזבז נתח חיים של שלוש שעות, אתה מסתכל על עצמך ורוצה פשוט לברוח.

לברוח לאן? בחזרה לישיבה.

אבל בישיבה מחכה המסגרת הנוקשה, והדרישות לעזוב את כל העולם הזה, והמשגיח הלא מבין!

נכון, ואף על פי כן. אני בחור ישיבה, ומקומי שם.

וזה בדיוק הקונפליקט המדובר: שני הכוחות הפנימיים המתגוששים.

למה כל מה שמעניין אותי ומושך אותי יושב בדיוק בתחום האפור, שבו ציפור קטנה לוחשת לי שזה לא מקובל בדיוק על דעת המקום ועל דעת רבותיננו?

האם יש נוסחה לחיות נכון, חיים טבעיים ונורמליים, שבהם גם אהיה בסדר עם הקב"ה וגם אהיה בסדר עם עצמי?

הקטע אולי קשה קצת לקריאה, אבל אין מה לעשות: הוא שיקוף אמיתי של המציאות. הדור של הבחורים כיום מחובר לעולם הזה, ונאבק מול הפיתויים שלו, והוא זקוק לתשובות כנות. לא די לו באמירות.

השאלות המצפות למענה

בשיחה שקיימתי עם בחורים מישיבה חשובה ומובילה, צפו שאלות קשות על המהלך של עולם התורה, על הצורך לציית לגדולי ישראל, על מבנה עולם הכוללים, ועוד טענות קשות. הבחורים לא שאלו את כל זה מרוע או ממרד, אלא מרצון להבין. החובה לספק תשובות – מוטלת עלינו.

אלה הן השאלות בהן עוסק הספר, שאלות המעסיקות כמעט את כל הבחורים:
למה בכלל אנחנו לומדים תורה;
מה תכליתה של ההליכה בדרך התורה;
למה לא לרכוש מקצוע בגיל הבחורות;
מה צריך להיות היחס למה שיש לעולם הזה להציע;
למה אין טעם בלימוד, ומה הדרך לרכוש אותו;
כיצד מתמודדים עם היצר בנושא הקדושה;
איך בונים את האישיות בצורה רגועה ויציבה;
כיצד מנהלים מערכות יחסים נכונות עם המשפחה;
ואיך מתמודדים מול הלחץ החברתי.

*

יש להדגיש, שספר אחד לבד לא אמור לפתור את כל הבעיות. הספר "הרימותי בחור" אכן נותן בס"ד מענה תורני מבוסס למציאות הקיימת כפי שהיא ("זה ספר **עכשווי**" – זו המילה שחזרה על עצמה שוב ושוב מפי הבחורים...), אבל את עיקר המענה בשטח יכולים לתת ההורים, אנשי החינוך בישיבות, האברכים של "האיגוד", וכל מי שעולם הישיבות יקר לליבו.

להיות כנים, לתת מענה שמחובר למציאות, לא להיבהל משאלות ובוודאי לא להתקוף. הבחורים שלנו רוצים ללכת בדרך התורה, וחובה עלינו להנגיש להם את הדרך הזו.

זו מטרתו של הספר "הרימותי בחור" חלק א' (חלק ב' עדיין בשלב ההתגבשות).

היציאה לעבודה

תופעה חדשה

כאמור, המבחן הכללי של דורנו הינו – ניסיון למצוא את דרכנו אנו בעבודת ה', הדרך אליה אנו מתחברים, ובה אנו צועדים באמת. **לבצע את עבודת ה' לא בקלישאות, אלא בתחושות פנימיות; לא בדיבורים, אלא במעשים.**

מבחן זה בא לידי ביטוי בשנים האחרונות בהתמודדות מסוג חדש: היציאה לעבודה. בתקופתנו תופעת היציאה לעבודה גדלה, ובוגרי ישיבות יוצאים לעבוד לא רק כמלמד או סופר סת"ם, אלא גם בשוק העבודה הרחב.

עולם התמודדויות שונה

הציבור שעובד בחוץ – מתמודד עם נסיונות מסוג שונה לחלוטין מסוג נסיונותיהם של חובשי בית המדרש. העולם בו הם חיים הוא עולם אחר, לגמרי.

כאשר אדם יושב על ספסל הכולל – הוא נוסע על אוטומט. אין לו צורך להפעיל את עצמו כל רגע מחדש, הוא אינו חייב להיות עירני ודרוך. הוא חלק מהציבור, הוא כפוף למערכת, והמערכת עושה את העבודה מצוין.

במצב עניינים כזה, גם מי שאינו משקיע מחשבה על עצמו ועל החיים, ואינו מתאמץ במיוחד לעבוד את ה' – לא יכשל בעברות מהותיות, וזאת מהסיבה הפשוטה - הוא רחוק, טכנית, מכשלונית. אינו פוגש אפיקורסים על בסיס יומי, אינו נתקל בפוסטים כפרניים, וכמעט שאינו נאלץ לשוחח עם נשים פרוצות.

אבל מי שיוצא לעבוד – נכנס למערכת שונה.

במציאות החדשה שאליה הוא נכנס – אין ציבור, אין מערכת שעושה עבורו את העבודה. יש רק דבר אחד: האדם מול קונו.

בבת אחת יוצא האברך החרדי השמור לעולם זר ולא מוכר. עולם שבו פוגשים חילונים, גולשים באינטרנט לצרכי עבודה (וממילא על הדרך עלולים להתפתות לדברים נוספים), שומעים דברי אפיקורסות, רואים נשים לבושות בחוסר צניעות, ובאופן כללי – חיים בחברת אנשים בעלי נורמות חילוניות ותפיסות עולם מערביות.

האתגר הוא כפול: מחד גיסא הנסיונות הוכפלו בבת אחת עשרות מונים, ומאידך גיסא – המגן המרכזי, העמוד היסודי שעליו נשענו חייו הרוחניים עד היום, הלוא הוא המסגרת הציבורית – נשטט ונעלם פתאום.

תהליך זה עלול להתפתח לכיוון שלילי חלילה. עלולה להיות מפולת של פריקת עול מצוות, של איבוד הערך הפנימי של חיי התורה ואיבוד – חלילה – של הדור הבא, רחמנא ליצלן.

האם יכול להיות להיפך? האם יכול להיות מצב שבו ציבור העובדים יתגבר על הניסיון, ויקדש את חיי העולם הזה ויפיץ את אור התורה בכל פינה?

להיות "יהודי", לא רק "חרדי"

הדרך היחידה להשיב על השאלה בחיוב הינה – על ידי יצירת דרך להתחבר אל הקב"ה ואל תורתו על ידי הכרה מחודשת ומעמיקה עם התורה כולה, על ידי קבלת עול מלכות שמים מחדש, במלוא מובן המילה.

לשם כך נדרשת הכנה גדולה, שניתן להגדיר אותה בשלש מילים:

העצמת הזהות היהודית.

כל אחד מאיתנו נושא שתי זהויות (בהקשר הרוחני): זהות יהודית, וזהות חרדית. או במילים פשוטות יותר: כל אחד מאיתנו מגדיר את עצמו ראשית כל כיהודי, ובנוסף לזאת – גם חרדי.

מה זו יהדות ומה זו חרדיות?

היהדות היא הבסיס – שמירת תרי"ג מצוות וזכירת הקדוש ברוך הוא. זו קומת הבסיס המגדירה את עצם קיומנו כעם. אנחנו עם של ה'. זה אומר שאנחנו לא עושים בחיים כל מה שעולה על רוחנו, אלא מה שרוצה מאיתנו בורא העולם.

מעל זה בנויה קומה נוספת: החרדיות. בעבר כל היהודים היו שומרי תורה ומצוות באדיקות, ולפני כמאתיים שנה החלה נטישה נרחבת של הדת בקרב רוב הציבור. אלה שנשארו דבקים בתורה נקראו "אדוקים", ולפני כמה עשרות שנים הכינוי התחלף איכשהו לחרדים. הכוונה המקורית של הכינוי "חרדי" היתה – **יהודי ללא עיגול פינות**.

זו היתה משמעות הביטוי בתחילה. אבל כיום – המושג "חרדיות" שינה את פניו. המונח "חרדי" כיום, כולל גם אנשים ששמירת התורה לא בדיוק בראש מעייניהם, ובכל זאת מגדירים את עצמם כחרדים.

החרדיות כיום היא **מגזר**. בעבר היא היתה שיטה של שמירת תורה ומצוות בלתי מתפשרת, אבל כיום היא השתייכות קבוצתית. "חרדי" היום הוא מי שמצביע ג' או ש"ס, חובש מפעם לפעם כובע לבד שחור, ובאופן כללי מצהיר על שייכות לציבור.

דוגמה לדבר ניתן לקחת מהחסידות: בעבר היא היתה תנועה של שיטה מסוימת בעבודת ה'. סגנון מסוים של תפילות, חשיבות גדולה לענין החיבור הפנימי והרגש במצוות, קו חשיבה מסוים ביחס לדקדוק ההלכה, וכו'. לעומת זאת, כיום החסידות אינה תלויה בדברים אלה. גם אם אינך חסיד בעבודת ה', בתפילות ובקיום המצוות – אתה חסיד לכל דבר וענין, כל עוד אתה משתייך לקהילה חסידית וחובש שטריימל.

כך פני הדברים גם בחרדיות. כיום המושג "חרדי" אינו מבטא דרגה ביראת שמים, אלא השתייכות מגזרית.

את המגזריות שלנו אנחנו מרגישים על כל צעד ושעל: בסגנון הלבוש שלנו, בצורת החיים שלנו, ואפילו בשפת הדיבור שלנו.

ואילו את היהדות שלנו – היכן אנחנו פוגשים? עלולים לעבור את כל החיים מבלי להרגיש את הזהות היהודית, את העובדה הפשוטה: אני יהודי, בן לעם הנבחר!

אפילו כשאנחנו הולכים לבית הכנסת אנחנו עלולים לעשות זאת כחלק מחיי חברה, כסגנון מסוים של חיים. לא בתור יהודים.

"יהדות" אינה סגנון לבוש

ישנם אנשים, והם אינם מעטים, שכאשר הם מגיעים להכרה שאינם נמצאים במיינסטרים החרדי – כמעט מיד פורקים מעליהם עול מצוות.

בעקבות העובדה שהם מפסיקים להתפלל עם כובע וחליפה – הם מפסיקים גם להתפלל. בעקבות כך שאינם שומרים על הפרדה מלאה בין גברים לנשים בנוסח החסידי השמור – הם מתירים לעצמם גם נגיעה. וסיפר לי ידיד על מקרה קיצוני, של אדם שעקב כך שחדל להשתמש בגנרטור - חדל לשמור שבת, רחמנא ליצלן.

כי אם אני לא שייך למערכת – למה זה אנוכי?

והקדוש ברוך הוא עומד ואומר בכאב: "ילדי היקר, אתה צריך לשמור על התורה לא כי אתה חרדי, אלא כי כרתנו ברית, יש בינינו קשר בל ינתק, אתה בן שלי. לא כתבתי בתורתך 'היה חרדי מהמיינסטרים', כתבתי: 'בנים אתם לה' אלוֹקֵיכֶם!' למה אתה מוריד פרופיל?"

מחויבות לקב"ה

השורש של היהדות הוא אחד: שמירת התורה מתוך מחויבות לה. לא **לעמוד** **בנורמות החברתיות כי אני חרדי**, אלא **לשמור על התורה כי אני יהודי**. התורה מחייבת אותי כי הקדוש ברוך הוא נתן אותה.

קיימים אנשים רבים שהינם שומרי הלכה בדקדוק, שאינם עושים זאת מכח הכרה במחויבות לשמירת התורה, אלא מכח נורמה חברתית. הם מקפידים על ההלכה כי הם חלק מהמערכת החרדית, ובמערכת זו מקובל לאכול רק הכשר מהודר, לא לטלטל מוקצה, לא לשוחח עם נשים זרות ולא לדלג על תפילה בציבור.

האפשרות היחידה להיות יהודי אמיתי היא רק על ידי שמירת המצוות **מתוך הכרת האמת, שרצון ה' הוא דבר מחייב**.

ככל שאדם יותר מדקדק במצוות, ככל שיותר איכפת לו לקיים את ההלכה כמות שהיא מבלי חריקות – כך הוא יותר מחובר לקדוש ברוך הוא, יותר מחובק עם התורה, יותר מרומם ויותר גבוה. הוא חי חיים אחרים לגמרי.

מי שיורד מ"כביש הסרגל" החרדי, ופותח בנסיעה במורדות ים המלח העקלקלות של העולם החיצון – חייב לחזור להתחבר אל השורש. לא להסתפק בזהותו החרדית שעד היום שמרה עליו היטב מפני הנסיונות, כי במצבו הנוכחי כלי זה אינו יעיל כלל. המיקום החדש שלו מחייב הערכות מחודשת: לחזור אל השורש, אל קומת הבסיס, ולבנות אותה מחדש ביסודיות.

כאשר זו הגישה, אדם פוגש את רצון ה' ומצוותיו בכל צעד. זהירות מאיסור ריבית בעסקים גוררת עמה גם זהירות מאונאה, והמודעות להלכות תפילין מגבירה גם את המודעות לאיסורי לשון הרע והלבנת פנים. אדם השם על ליבו לשמור את התורה – נעשה עבד ה' בכל רגע מחייו.

זהו בעצם הפירוש של מאמר חז"ל: "בראתי יצר הרע – בראתי לו תורה תבלין". הפירוש המילולי של המילה "תורה" הוא – "הוראה". הקדוש ברוך הוא נתן לנו, בעת יצירתנו לעם, ספר הוראות והדרכות כיצד לחיות בעולם הזה על פי רצונו. לימוד הוראות אלה ושמירתן – זו הדרך היחידה להיות יהודים כשרים.

הספר "תורתו ואומנותו" נכתב למטרה זו, לבסס השקפת עולם תורנית ויהודית שורשית על כל פרט בחיי המעשה. הספר נכתב בעקבות שיחות רבות עם חרדים עובדים יראי שמים, ועבר את שבט ביקורתו של הגרמ"ה הירש שליט"א.

דוגמאות מעולם ההתמודדויות

הנושאים בהם עוסק הספר הם רבים ומגוונים, ובעיקר – נוגעים בליבת ההתמודדויות:

האם לצאת לעבוד זה בדיעבד?

למה צריך לכבד תלמידי חכמים?

מה תפקיד האשה שבעלה יוצא לעבוד ואיך היא זוכה לעולם הבא?

מה מטרתו של לימוד התורה?

איך קובעים עיתים לתורה בצורה נכונה?

למה חשוב להתייעץ עם רב במשעולי החיים?

מה המקום של השתדלות, מה שיעורה?

איך מתמודדים עם ההורים המאוכזבים מהצעד?

איך מתמודדים עם תערובת במקומות העבודה?

איך שומרים על הצניעות?

מה עושים עם האינטרנט?

מה צריך להיות היחס לאברכי כוללים?

כיצד בונים השקפת עולם תורנית מול ערכי המערב?

אלו השאלות הנוקבות, ועוד רבות כמותן, הנידונות בספר בכנות, בשפה ברורה ועכשווית, ללא משוא פנים לשום צד. על פי התגובות החמות שהתקבלו בינתיים, ניתן לקוות שאכן הספר יפעל את פעולתו ויסייע לכינון חיים של תורה אצל כל עובד לפרנסתו, במלא מובן המילה.

זו מטרתו של הספר "תורתו ואומנותו".

קו השיעורים ושיחות ההדרכה

"בעצתך תנחני"

בקו זה ניתן לשמוע מספר סדרות הדרכה בנושאים קריטיים בחייו של כל יהודי המבקש את ה' ומחפש את הדרך להתמודד עם אתגרי התקופה.

חלק ניכר משיחות ההדרכה עוסק בנושאים שבהם עוסקים הספרים, אך בפירוט יתר ובצורה מסודרת, דבר דבור על אפניו. התועלת היא לאין ערוך.

מומלץ לקרוא את הספרים לפני שמיעת הסדרה, בכדי לקבל תועלת רבה יותר.

מספר הקו: 02-313-7414

למעוניינים, ניתן לשמוע את השיחות בהסרטת וידאו, באתר "בעצתך תנחני".

להלן פירוט הסדרות בשלוחות השונות:

1. סדרת "בתורת ה' חפצו" – בניה עצמית בלימוד עם טעם וסיפוק, בדגש על ההתמודדויות הקיימות כיום בכללים: איך מרגישים התקדמות בלימוד? מה עושים עם השכחה? איך מגיעים לטעם בלימוד? כיצד מייצרים מנוע פנימי להתמדה? מה עושים כשרוצים להעניק ואין למי להעניק? ועוד.

2. סדרת "ובנית ביתך" – דרכי התמודדות עם קשיי האברכים בדורנו, קשיים חיצוניים וקשיים פנימיים. כגון: מה עושים עם דוחק הפרנסה? כמה חובת ההשתדלות? איך משתפים את בת הזוג בעולם של הלימוד? כיצד יוצרים שיתוף פעולה פורה מצידה ולא לחץ שלילי, או להיפך – אדישות כללית? איך מתמודדים מול המודרניזציה והרצון של הבנים להיפתח לעולם? עולם של צמיחה.

3. סדרת "תורת המעשה" – ליבון האתגרים בשוק העבודה והדרכים לעמוד מולם: התערובת במקומות העבודה, האינטרנט, המפגש היומיומי עם חילונים בטוחים בעצמם, העמידה על ההשקפות התורניות מול מבול של תפיסות עולם מערביות, יצירת סולם של ערכים המותאם לעולם החולין, וכדומה. מותאם ומומלץ גם לנשים עובדות.

4. סדרת "זבולון בצאתך" – האתגרים הנוצרים לחרדים העובדים ביציאה מהכולל, מול המגזר החרדי ומול עצמם: האם יש להרגיש סוג ב'? כיצד יש להתייחס לאברכים? כיצד מתמודדים מול ההורים המאוכזבים, או מול בת הזוג שלא תמיד מרוצה? מה עושים מול החברה שמתייחסת בזלזול מסוים? כיצד קובעים עיתים לתורה בצורה נכונה? ועוד שאלות רבות.

5. סדרת "אמירה לבית יעקב" – הבנת תפקיד האשה ביהדות, מול הקב"ה, מול בעלה ומול ילדיה. האם האשה נדרשת לתפקיד אחר משל הגבר? מדוע היא לא מצווה על כל המצוות? מה עושים אם הבעל פחות מחובר לרוחניות? מה היחס לקריירה, חיובי או שלילי? מהיכן אמורים לשאוב סיפוק רוחני כאשר כל היום

עסוקים בגשמיות? מה צריך להיות היחס לתורה של הבעל? ועוד שאלות רבות וקריטיות.

6. סדרת "**לדבר עם הגמרא**" – כיצד ללמד גמרא לילדים ולבחורים, כיצד ליצור אצלם התעניינות, ואיך להקנות להם את הכלים ללימוד עצמאי? איך מלמדים ילד לקרוא גמרא נכון, להתמודד עם השפה הקשה והעדר סימני הפיסוק? איך יוצרים אצלו ענין בגמרא ובדיונים המתנהלים בה? הכלים המובאים בסדרה זו משנים לגמרי את צורת הלימוד והופכים את הלימוד לחוויה משמחת ומאירה, למלמד ולתלמיד.

רשימת ספרי "בעצתך תנחני"

בעצתך תנחני חלק א: דרך של התעלות מתוך הכרת המציאות

בעצתך תנחני חלק ב: עבודת השם מתוך הבנה והתחברות

חישבתי דרכי חלק א: סוגיות מרכזיות בחייהם של אברכים

חישבתי דרכי חלק ב: אתגרים והתמודדויות בעולם הכוללים

הרימותי בחור חלק א: דיון פתוח ומעמיק בעולמו של בחור

תורתו ואומנותו: חיים של תורה בעולם המעשה

מסע בעקבות הגמרא: הענקת כלים לחיבור והבנה של הגמרא

בעצתך תנחני – מאמרים: מאמרי התבוננות והעמקה בעבודת ה'

חידושי רבינו חיים הלוי, עם ביאורים והערות "עצי החיים"

לפירוט נרחב ראה בעמודים הבאים.

ניתן לקבל חינם במהדורה דיגיטלית את החוברת "תיתן אמת", ובה סקירה נרחבת על תכני הספרים, וליבון האתגרים המיוחדים לתקופתנו, בשליחת מייל לכתובת: b0548407520@gma.com

בעצתך תנחני חלק א':

דרך של התעלות מתוך הכרת המציאות.

מחולק לששה שערים:

שער א': הכרת יסודות הנפש וכוחותיה על פי התורה.

שער ב': הדרכים להגיע לשמחה, לסיפוק והנאה בקיום המצוות. יצירת קשר עם ה', והיחס הנכון אל צרכי הנפש.

שער ג': הערכה עצמית נכונה – מה בין ענוה לנחיתות, ובין הערכה עצמית לגאווה.

שער ד': עבודת ה' ללא לחץ שלילי, מתוך נפש בריאה. כיצד לייצר עצמאות פנימית, כיצד לשאוף להיות "גדול", וכיצד להתייחס לצרכים אנושיים ורגשות.

שער ה': גישה בריאה למצוות המרכזיות בחיינו – תורה, תפילה, צניעות, ועוד.

שער ו': מערכת יחסים במשפחה על פי התורה: הבסיס לקשר איתן עם בת הזוג, היחס לחיובי הבית, נשים במאי זכיון, ועוד.

שער ז': עבודת ה' בשמחה בתקופות השנה: אלול, יום כיפור, חג השבועות ובין המצרים.

בעצתך תנחני חלק ב':

עבודת ה' פנימית מתוך הבנה והתחברות.

מחולק לארבעה שערים:

שער א': תמונת חייו של האדם השלם, על פי בירור מעמיק של חמשת יסודות עבודת השם המבוארים במסילת ישרים.

שער ב': בירור עולמנו הפנימי והדרך האישית לעבודת השם: להכיר את עצמנו לעומק, להפעיל את הדעת, ולא לחיות חיים של חיקוי.

שער ג': כיצד מתחברים לעבודת השם. בירור מה הסיבה שבשלה אנחנו שומרים על התורה, וליבון הדרך לחבר את עצמנו חיבור נכון ליראת שמים, ולשמחה בעבודת השם.

שער ד': כיצד מתחברים למצוות המרכזיות בחיינו: הבנת מהותה של התפילה, מהותו של הלימוד, דרכי הלימוד, קיום ההלכה, השליטה על הרצונות, בין אדם לחבירו, ביטחון ברוחניות.

חישבתי דרכי חלק א':

סוגיות מרכזיות בחייהם של אברכים.

מחולק לחמשה שערים:

שער א': חובת ההתבוננות על החיים, ושלא להסתמך על אווירה ציבורית.

שער ב': התבוננות בנושא לימוד התורה, מטרתו, תכליתו, הגישה הישרה אליו, היחס לעובדים לפרנסתם.

שער ג': התבוננות בנושא הבית והמשפחה, לשם מה מתחתנים, כיצד חיי הנישואין בונים אותנו, מה תפקיד האשה בחיים בכלל ובחיי תורה בפרט.

שער ד': התבוננות בדרכי עבודת ה' – כיצד מגיעים לאהבתו, כיצד מעמידים את הבית ואת יסודות החינוך על בסיס של כנות ואמת.

שער ה': התבוננות בנושא ה"השקפה" בסוגיות ציבוריות: היחס לגדולי ישראל, לפרסומות שבשמן, המושג "שו"ע חמישי" ודעת תורה, משקל החסידות.

חישבתי דרכי חלק ב':

התמודדויות ואתגרים בעולם הכוללים.

מחולק לחמשה שערים:

שער א': בירור השינויים בעולם הכוללים, ההתמודדויות של דורנו.

שער ב': עולם של האברכים, בירור התרומה שלהם לעם ישראל, החשיבות שלהם לעולם כולו.

שער ג': קווים לדרכו של עולם הכוללים, המקורות לדרך החיים של האברכים, הנושא של חיוב מזונות.

שער ד': התייבשות בגיל הבוגר, ליבון לעומק של שורש הבעיה והצעות לפתרונות.

שער ה': שאלת הפרנסה – היחס לכסף, חובת ההשתדלות וגדריה, בירור מצות הביטחון, ושיתוף בת הזוג.

הרימותי בחור חלק א':

דיון פתוח ומעמיק בעולמו של בחור.

מחולק לארבעה שערים:

שער א': בירור מטרת החיים של כל אדם, עלי אדמות, משמעות החיים, ומשמעותן של התורה והמצוות.

שער ב': דרכי לימוד התורה, כיצד ללמוד עיון ישיבתי נכון, גישה נכונה אל הגמרא בלימוד פשוט, דרכי ההבנה בלומד'ס, הצבת יעד בלימוד, ועוד.

שער ג': דרכי יראת שמים בעידננו. פערי הדורות הגורמים לריחוק ומרדנות, כיצד לבנות בתוכנו יראת שמים פנימית ללא חיכוכים עם המחנכים, בירור דרכי מלחמת היצר בנושא הקדושה.

שער ד': דרכי בניית האישיות, בחברה ובחוג המשפחה. דרכים ליצירת קשר נכון עם ההורים, טיפוח חוסן חברתי, נשיאה בעול.

תורתו ואומנותו:

חיים של תורה בעולם המעשה.

מחולק לשבעה חלקים:

חלק א': פרקי יסוד בנושא היציאה לעבודה.

חלק ב': קביעות עיתים לתורה בצורה נכונה, חינוך לתורה, כבוד התורה.

חלק ג': עבודת ה' בעולם העשייה, נושא ההשתדלות והביטחון, היחס לכסף, ישרות ונאמנות, תיקון העולם.

חלק ד': מערכת היחסים המשפחתית, היחס של בת הזוג לענין היציאה לעבודה, מעמד האב בבית, היחסים עם ההורים, ההשקעה במשפחה, השבתות והחגים.

חלק ה': עמידה בנסיגנות, צריכה, חומריות, דרכי מלחמת היצר בנושא תערובת מגדרית, התמודדות עם האינטרנט.

חלק ו': מערכת היחסים הציבורית, כיצד לכוון יחסים בריאים עם כלל המגזר החרדי, בדגש על אברכים. הקבלה למוסדות הלימוד, ועוד.

חלק ז': עיצוב תפיסת עולם תורנית מול הסחף המערבי. המסר של היהדות, התנגשות תכני התורה עם ערכי המערב, יסודות האמונה, גאוות יחידה.

בעצתך תנחני – מאמרים

מאמרים מעמיקים על סדר פרשיות השבוע והמועדים, המתייחדים בהתבוננות יסודית על הפסוקים ודברי חז"ל, עם השלכה מעשית לחיים.

המאמרים נוגעים בשאלות מורכבות, שאלות המציקות לרבים מעובדי ה' בדורנו: התמודדות עם קשיים אישיים, מלחמה עם נסיונות, עמידה מול אתגרי התקופה, היחס לתופעות ציבוריות מסוימות, דרכי עבודת ה' במועדי השנה, ועוד ועוד. בספר זה הדברים מתלבנים ומתבררים, עם הצעת דרכי עבודה ונתינת כלים להתמודדות מעשית.

רוב המאמרים בנויים על פרשיות השבוע, אם כי משובצים ביניהם גם מאמרים שנכתבו לצורך התקופה, הן במועדי השנה והן בסערות העיתים.

מסע בעקבות הגמרא, עם חוברת "לדבר עם הגמרא"

ספר הדרכה ללימוד גמרא. הספר הוא עלילתי המותאם לילדים, ומשלב בתוכו בשזירה אומנותית את כל הכלים לחיבור נכון אל הגמרא, מתוך הבנה והנאה. הספר מפנים בלב הקורא דרך ללימוד פשט מעמיק, מרמת הסוגיא הבסיסית עד לרמת הבנה גבוהה.

בסוף הספר מצורפת חוברת "לדבר עם הגמרא", המיועדת להורים ולמלמדים לתת להם כלים כיצד ללמד את הגמרא בצורה נכונה. מומלץ בהתלהבות ע"י מחנכים רבים.

חידושי רבינו חיים הלוי עם ביאורים, ועם ליקוט והערות "עצי החיים"

כל למדן מכיר את ספר היסוד של מרן הגר"ח הלוי, אבל כמו כן הוא מכיר גם את הקושי להבין את עומק כוונתו בכל משפט ובכל מילה. בפרט כאשר הוא מוסיף "ועוד נראה", שבקריאה שטחית נראה שהוא כפל ענין במילים שונות. כמו כן יש צורך בהקדמות רבות בכדי להבין את יסודותיו של רבינו הבנויים על הנחות מוקדמות.

בספר "עצי החיים" נתבארו דברי רבינו בהרחבה במקומות הקשים, כפי מיסת היד, וכמו"כ הובאו דברי האחרונים הדנים בדברי רבינו, ובראשם מרן החזו"א, עם הצעות לישוב השגותיהם.

את רכישת הספרים ניתן לבצע באחת מהדרכים הבאות:
במרבית חנויות הספרים,
או ב"נדרים פלוס" בקופת "בעצתך תנחני", בעמדות בתי הכנסת,
או כאן:

<https://www.matarapro.com/nedarimplus/Forms/509.html?Masofid=&ClientId=&Zeout=&Version=9>

לאחרונה יוצא לאור מידי שבוע עלון "בעצתך תנחני", ובו מסרים אקטואליים הנובעים מהתבוננות בפרשת השבוע, על פי הדרך המתוארת בחוברת זו. ניתן לקבלו בשליחת מייל לכתובת: b0548407520@gmail.com